Cumhuriyet
KİTAP

Yalnızlığın binbir yüzü

"Kanatsız Düşüşler", Zeynep Ankara'nın ilk kitabı. Ama, Ankara'nın çeşitli yazın dallarında şimdiye dek aldığı pek çok ödül var. "Kanatsız Düşüşler" için, "Bu kitap, yalnızlığın binbir yüzünden biri sadece" diyen Ankara, öykülerinin hepsinin birer kanatsız düşüş olduğunu belirtiyor. Ankara, "çünkü" diyor, " üzerinde çalıştığım her yeni öykü önceleri hep beklediğim, ama bir türlü kavuşacağıma inanmadığım bir sevgili gibidir."

Nur Bulum'un söyleşisi 13. sayfada

Yeni dünya düzeni

Yale Üniversitesi'nde karşılaştırmalı edebiyat dalında yüksek lisans, Harward'da siyaset bilimi dalında doktora yapan Francis Fukuyama Amerikan Dışişleri Bakanlığı Siyasi Planlama Dairesi'nde Başkan Yardımcısı olarak çalışmış. Fukuyama bu yılın başından beri görüşleri en çok tartışılan bir kişilik. Francis Fukuyama, "Günümüzdeki gelişmeler bize insanlık tarihinin ideolojik evriminin sonuna geldiğimizi gösteriyor" diyor. Yani Fukuyama tarihin sonunun geldiğini öne sürüyor.

Mensur Akgün'ün yazısı 12. sayfada

Epistemik Cemaat

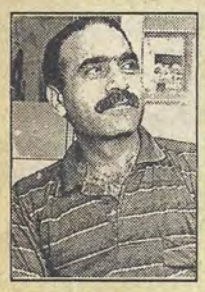

Uludağ Üniversitesi'nde görev yapan Hüsamettin Arslan **"Epistemik Cemaat"** adlı kitabını yayımladı. "Bir Bilim Sosyolojisi Denemesi" alt başlığıyla sunduğu kitabında Arslan, entelektüeller, aydınlar, akademisyenlerle ilgili bilimsel bilginin sosyolojisini vermeyi amaçlıyor. Arslan, pozitivist entelektüel geçmişimizi eleştiri süzgecinden geçirmemiz gerektiğini söylüyor.

Adnan Özer'in söyleşisi, 6. sayfada

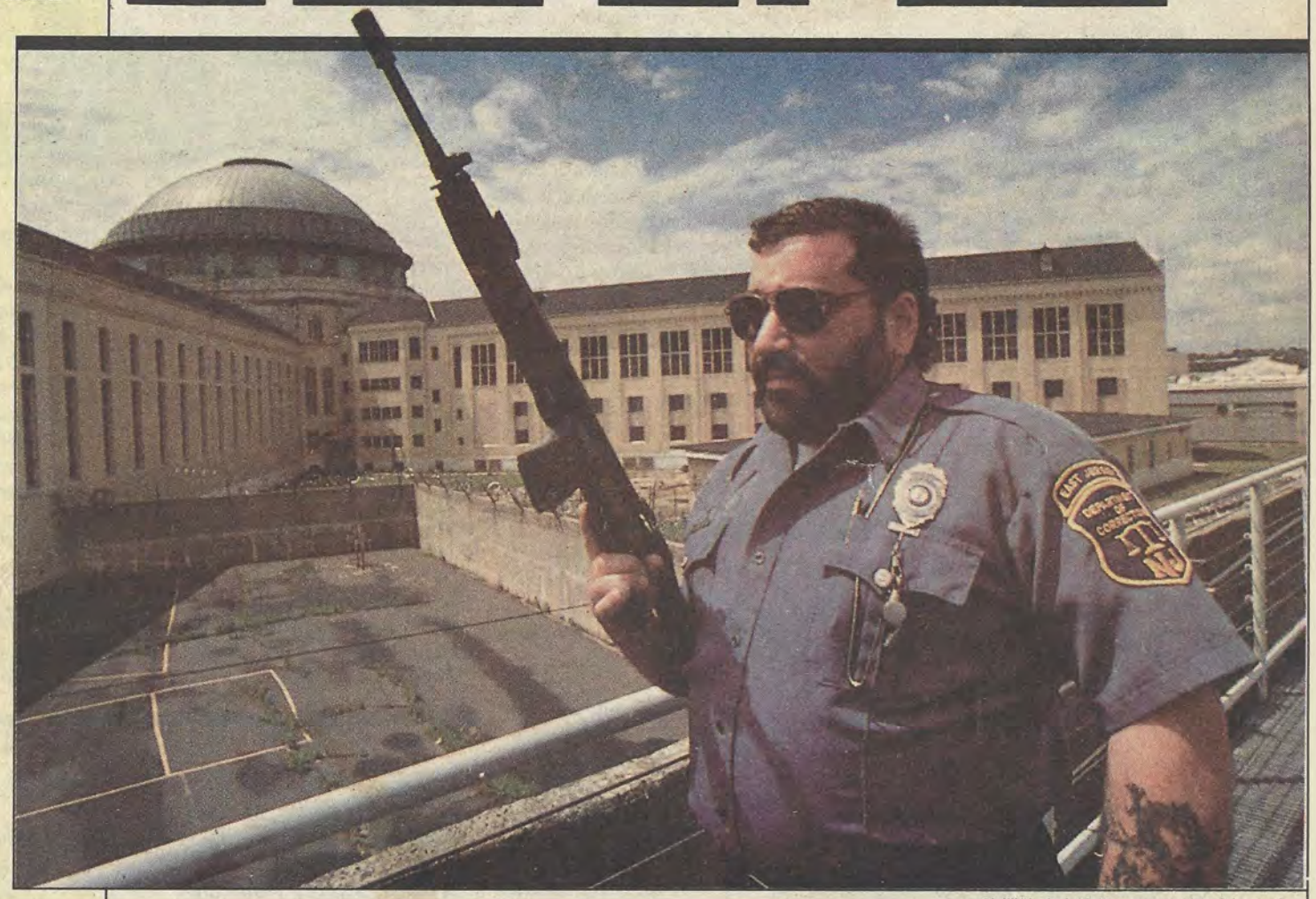

Gizliliğin kalesi: New Jersey Hapishanesi

Fransız filozof Michel Foucault adaletin en karanlık bölgesini inceliyor

Hapishanenin Doğuşu

Michel Foucault, bizde yeni yayımlanan kitabı **"Hapishanenin Doğuşu"**nda cezalandırma iktidarının alanını sessizce örgütleyen, adaletin en karanlık bölgesinin tarihine eğiliyor. **Azap, Ceza, Disiplin** ve **Hapishane** başlıklarından oluşan kitabında Foucault, "Hapishane bugün için tasarruf edilmesi imkansız nefret verici bir çözümdür" diyor.
Mehmet Ali Kılıçbay'ın dilimize çevirdiği **"Hapishanenin Doğuşu"**nun yanı sıra sayfalarımızda, Taner Akçam'ın, işkence tarihimiz konusunda bir "ilk kitap" olan **"Siyasi Kültürümüzde Zulüm ve İşkence"**si üstüne Mümtaz'er Türköne'nin; Güney Amerika'da işkence gören bir kadın mahkûmun anılarından derlenen **"Bir Kadının Ruhuna Ağıt"** üstüne de Muzaffer Buyrukçu'nun kaleme aldığı yazıları okuyabilirsiniz.

Rock müziğini sevenler için

İki dinamit

Led Zeppelin-Deep Purple

Ogan Güner- Erim Oral / Armoni Yayınları

MURAT BEŞER

Bizde müzik kitapları konusunda önemli derecede bir eksiklik vardır ve şimdiye değin hiçbir ciddi yayın ya da yayınevi bu konudaki açıklığı giderme yolunda bir adım atmamıştır. Şimdilerde Korsan Yayıncılık, bazı kıpırdanışlarda bulunarak, böylesine bakir bir alana el atmak niyetiyle hareket ediyor. Ve 'Led Zeppelin-DeepPurple' kitabının ardından, kısa aralıklarla piyasaya sürmeyi düşündüğü beş-altı kitabı hazırlamakla meşgul olduğu söyleniyor.

Pop müzik konusunda çeviri yapabilmek ya da Türkiye'den bakarak dünya pop'u üzerine yazmak, özel isim ve terimlere vakıf olmanın yanısıra, ek olarak başka handikapları da içerir. Bunların en başta geleni de, bilgi kaynaklarına yerinde ulaşmaktır ki, bu da belli bir gecikmeye neden oluyor. Örneğin bizdeki pek çok pop yazıcısının ilgi alanı ve birikimi, 70'li ve 80'li yıllara sıkışırken, bu, bir yönelimin de ötesine taşarak, sözkonusu sorunun öncesiz ve sonrasız olarak ele alınmasına neden oluyor. Bu göz önüne alındığında da, Türkiye'den bir popüler müzik yazıcısının 90'lı yılları, yeni grup ve akımları neden iyi bir şekilde kadastrofize edemediğini anlamamız kolaylaşıyor. Farklı olarak 'Led Zeppelin-Deep Purple' kitabı gerek niyet olarak, gerekse bilgi kaynakları açısından, bizdeki herhangi bir müzik tanıtım yazısında asla yer alamayacak kimi bilgileri içermesi açısından oldukça iyi. Kitabı birlikte kaleme alan iki arkadaş, çeşitli kaynaklardan toparladıkları ellerindeki tüm bilgi kaynaklarını, didik didik ederek, grupları yalnızca plaklarının dökümü anlamında değil, tek tek parçalarına inerek tanıtma amacıyla işe girişiyorlar.

Burada bir eksiklikten söz edilebilir. Kitapta kullanılan bilgi kaynakları belirtilmiyor, en sona bir kronoloji konulabilirdi.

Kitapta Led Zeppelin bölümünün Deep Purple'a göre daha uzun ve özenli olması, iki arkadaşın daha çok hangi grubu tercih ettiğini de gösteriyor. Deep Purple'ı Led Zeppelin kadar başarılı ve önemli bulmuyorlar. Nedeni ise şuna bağlanıyor:

"Her şeyden önce Deep Purple üyeleri 'show bussiness' denen endüstrinin ve bu endüstrinin çevresinde yarattığı dünyanın tam ortasında yaşıyorlardı... Aslında bütün rock sanatçıları gençliklerinden beri damarlarında taşıdıkları 'hippi kanı' yüzünden biraz saftılar, bu yüzden müzik dünyasını da biçimlendiren kapitalist değerler için kolay bir av oluşturuyorlardı... Deep Purple, çevresinde olup bitenlere karşı pek bir şey yapmadı. Sonuçta kullanat mantığı grubun içine sindi." s. 124.

Deep Purple (1971). Soldan sağa: Ian Gillan, Brian Glover, Ian Paice, Jon Lord, Ritchie Blackmore.

Yazarlarına göre Led Zeppelin, Physical Graffiti de dahil olmak üzere, çok randımanlı bir grup. Sonrasında ise çeşitli engellere takılarak ilerliyor. Grubun takıldığı son engel ise, davulcularının 1980'de ölümü oluyor. 12 yıllık ve 10 plaklık bir beraberlik, ardından hiç de küçümsenemeyecek bir miras bırakır:

"Müzikleri gibi lirikleri de 70'li yıllar boyunca kendi başına bir ekol oluşturmuştu. L.Z. üyelerinin, büyük bir ihtimalle farkında olmadan ürettikleri imgeler zaman geçtikçe 'moda' kavramı içinde şekillenen popüler müzik dünyasında 'olmazsa olmaz' türü klişelere dönüşecekti.

Bir rock yıldızının nasıl giyinmesi, davranması ve yaşaması gerektiği L.Z.'in imgeleri ışığında pop müzik endüstrisi basın ve edilgen dinleyici tarafından belirlendi...Bu bağlamda tek gerekli şey 'sanatçı' değil bir 'mal'dı. Ve L.Z. imgelerinin taklid edilmesi genel olarak bu tür müziğin kitlesinin canlı tutulması açısından bir zorunluluktu. 80 yılıyla birlikte ortalıkta bir sürü minyatür L.Z.'in belirmesinin başlıca nedeni buydu". s.52

Kitapta, biraz önce de sözünü ettiğim gibi, her iki grubun en önemli şarkılarının sözlerini ve Türkçe çevirilerini bulabilirsiniz.

'Led Zeppelin-Deep Purple', rock-severler için hayli cazip bir kitap olma özelliğini taşıyor.

YALÇIN KÜÇÜK

EMPERYALİST TÜRKİYE

"Emperyalist Türkiye" derken çok korktum. Bilimden kopmamak için korktum; bir ayrım olduğunu biliyorum.

Devrim de bilim de kollektiftir.

Ben yine de bilimsel düşüncenin gelişmesi için benim çalışmamın hem Hobson ve hem de Buharin-Lenin emperyalizm teorisinden ayrılık noktaları üzerinde durulmasını diliyorum.

Bu çalışmamın, Sovyet düzeninin çöküşünden sonra pek çok emperyalist hevesin hedefi olan Orta Asya'da da incelenmesini, okunmasını, istiyorum.

BAŞAK YAYINLARI

SONDAKİKA

İran Devrimi *(Din, Anti-emperyalizm ve Sol) / Halliday, Skocpol, F.Ahmad, Çeviren: Serpil Üşür / Belge Yayınları*

Kendi Kendine Psikanaliz *Sigmund Freud / Çeviren: Tahsin Büyükören / Düşünen AdamYayınları*

Bahar Karları / *Yukio Mişima Çeviren: Püren Özgören / Can Yayınları*

Reklamcılık / *Yalçın Çetinkaya Ağaç Yayıncılık*

Emirle Gelen İdam Kararı / *68'liler Birliği Deniz Gezmiş Enstitüsü - Veli Yılmaz / Tümzamanlar Yayıncılık*

Sekseninci Sayfa / *Erhan Doğan Yazıt Yayınları*

Şehnameden Hikâyeler / *Vasfi Bingöl / Cem Yayınevi*

Hegnar Çeşmesi / *Mıgırdiç Armen Çeviren: Hasan Polat / Belge Yayınları*

Fotoğraf Felsefesi Üzerine Denemeler / *Recep Bektaşi / Işık Yayınları*

Türkiye'de Cemaatçi Milliyetçilik ve Nurettin Topçu / *Süleyman Seyfi Öğün / Dergâh Yayınları*

Basın Özgürlüğü ve Kadın *Karikatür Albümü / Çorum Haber Gazetesi Yayını*

Isırgan Tarlasındaki Gelincik *Erdoğan Tanaltay / Tekin Yayınevi*

Hacı Bektaş Destanı / *Abdülkadir Paksoy / Anadolu Ekini Yayınları*

OKURLARA

Sevgili okurlar
Başdöndürücü bilimsel teknolojik gelişmelere imza atan insanoğlunun çaresiz kaldığı tek konu var: Ölüm. İnsanlar acılarını dindirebiliyorlar, ölümlerini erteleyebiliyorlar ama ondan kaçamıyorlar. Hatta daha ileri giderek "ölüm" konusunda ilkel atalarımızla aynı görüşleri paylaştığımızı söylersek yanılmış olmayız.Onlar, ölümün gerçek olduğuna hiç bir zaman inanmadılar. Biz de inanmıyoruz. Şöyle biraz düşünelim bakalım; biz niye ölen insanın ardından "yitirdik, göçtü, vefat etti" gibi sözcükler kullanıyoruz? Neden ölümü böylesine bulandırıyoruz? Cenaze törenleri, araç gereçler, yer kiralarına avuç dolu paralar ödeyerek neden "ölüm endüstrisini" yaşatıyoruz? Tüm bunların tek amacı olabilir: Ölüm konusunda yanılgı yaratmak, yani ölümsüz bir durumun varlığına inanmak. İşin garibi "ölüm korkusu" konusu da hemen hiç değinilmeyen bir şey. Uzmanlar psikiyatrik literatürde "ölüm korkusu"yla ilgili hiç bir şey bulunmadığını söylüyorlar. Yoksa Rochefoucault'nun dediği gibi, "Kimse doğrudan güneşe ve ölüme bakamaz" mı?
"Ölüm Korkusu" bir derleme kitap. İçinde "Ölüme ve güneşe doğrudan bakabilenlerin" makaleleri var. Bu satırları oradan derledim.
İyi haftalar

Mürşit Balabanlılar

Cumhuriyet
KİTAP
Sahibi Cumhuriyet Matbaacılık ve Gazetecilik T.A.Ş. adına **Berin Nadi** ◇ Genel Yayın Yönetmeni: **Özgen Acar** ◇ Genel Yayın Koordinatörü: **Hikmet Çetinkaya** ◇ Yazı İşleri Müdürleri: **Füsun Özbilgen** (Sorumlu), **Celal Başlangıç** Yayın Yönetmeni: **Mürşit Balabanlılar**

Paris'te Son Tango

Narsisizme geçiş

Paris'te Son Tango
Robert Alley
Çeviren: Zeynep Oral
Merküri Yayıncılık
160 s. / 25.000 TL.

Paris'te Son Tango" filmi 20 yıllık uzun bir süreden sonra sinemalarımızda gösterime girdi. Filmin gösterime girdiği günlerde kitabı da yayımlandı. "Paris'te Son Tango" için ünlü Amerikalı yazar Norman Mailer'ın, New York Rewiew of Book's" dergisinde bir yazısı yayımlanmıştı. Mailer'ın, bizde yayımlanan kitabın başında da yer alan yazısını sunuyoruz.

***

NORMAN MAILER

"Paris'te Son Tango" filminin her seansta kapalı gişe oynaması, yer yüzünün daimi bir üreme döneminde bulunduğunu gösteriyor. Mevsimler de aceleci oldu, kasım ayında yağmaya başlayan kar, martın birinde eriyip yok oluyor. Acaba yaz da nisanın ortasında başlayıp temmuzda mı sona erecek? Doğa-üstü konularıyla uğraşanlara bakılırsa, bu hızlanışa nükleerradyasyonlar sebep oluyor, biz da ürüyoruz. Isıyı hissetmeye başlayan bir karınca yuvası gibi.

Film dünyasında yeni akımların doğup gelişip ölmesine yirmi dört ay yetiyor artık. "Paris'te Son Tango"nun New York Film Festivali'nde ilk gösterilişinden sonra hakkında eleştiri yazan Pauline Kael okurlarına şunları söylüyor:

"Paris'te Son Tango'nun 14 Ekim 1972 tarihinde ilk gösterilişi sinema tarihine yeni bir dönemin başlangıcı olarak geçecektir. Bu olay yalnızca Igor Stravinsky'nin "Le Sacre de Printemps" (Bahar Ayini) adlı eserinin 29 Mayıs 1913 gecesi ilk çalınışıyla mukayese edilebilinir. O gece de müzik tarihinde yeni bir dönemin başlangıcı olmuştu. "Paris'te

Son Tango" da da aynı "Le Sacre du Printemps"ın ipnotize edici heyecanı, ilkel gücü, rahatsız edici, dürtücü erotizmi görülmektedir... Bertolucci ile Brando yedinci sanata yeni bir yüz ve anlayış kazandırmayı başarmışlardır."

"Paris'te Son Tango"nun kadın kahramanı Maria Schneider, mini eteği, maksi mantosu ile Beşinci Avenue'ne dolaşan binlerce genç kızdan biridir. Elle tutulur, gözle görülür bir kız, kısacası aramızdan biri. Elleri cebinde, yakası kalkık, ıslak sokaklarda dolaşan Marlon Brando ise bunalım geçiren, binlerce erkekten biri ya da hepsidir.

Beklenilen yalnızca bir kaç dakikadır. Schneider kiralık bir katı dolaşmak için içeriye giriyor, Brando daha önceden oraya gitmiştir. Sokakta ve telefon kulübesinin önünde iki kez karşılaştıktan sonra boş bir evde yalnız kalıyorlar. Ve Brando, Stanley Kovalski'nin sinema seyircisine yirmi beş yıl önce yazdığı çeki paraya çeviriyor; genç kızla ayakta sevişiyor. Böylelikle de yıllardır sürüp giden, "bu iş telefon kulübesinde nasıl olur" şakasını da çözümlemiş oluyor.

Marlon Brando, telefon kulübesinde genç kızla sevişmek için kızın elbisesini yırtarak çıkarıyor. Denilebilir ki yırtılan kumaşın feryadı; Beethoven'in Beşinci Senfonisi'nin ilk dört notası kadar heyecan verici bir sesti; patlayıcı bir madde yığını üstüne çakılan bir kibrit gibi.

Kızın ismi Jeanne, erkeğin ise Paul. Ama bunu hiç bir zaman öğrenemiyorlar. Boş bir evde, her türlü duygudan, düşünceden uzak, günlük hayatı geçmişe gömerek, mutluluğu birbirlerinin varlığında arıyorlar.

Yeni bir hayatın başlangıcı olabilir bu.

Brando bu filmiyle adını sinema tarihine altın harflerle bir kez daha yazdıracak kadar güçlü bir oyuncu olduğunu ortaya koyuyor.

OKUR KÖŞESİ

Abonelere saygı

Abonelik için başvurduğumuz ve düzeyli olarak bildiğimiz dergiler birdenbire kapanıyor ve bu kapanmanın neden ve niçin olduğu konusunda okurlarına hiç bir açıklayıcı bilgi iletmiyorlar. Üstelik aboneliğin geri kalan bedelinin nasıl değerlendirileceği de, sessiz kaldığımız sürece hiç sözkonusu olmamaktadır. Üzerine düşüp mektup yazdığımızda kimileri ancak o zaman ilgi gösteriyor. (Teşekkürü borç biliriz) kimileriyse hiç yanıt vermiyor. Bedel önemli değil, önemli olan davranıştır. Okurlara saygısızlıktır. Benim seslenişim, zor da olsa, yayın yaşamında ayakta durmaya çalışan tüm kültür, edebiyat, sanat dergilerinedir. Lütfen, yayın yaşamınızda çıkmazlarınız olduğu sürece bu durumu okurlarınızla, abonelerinizle paylaşınız... Ansızın sırtınızı dönüp sessizliğe çekilmeyiniz. Bu inceliği gösterebilmek çok mu zor?

Nebahat Ayar

KİTAPLIK

KAMİL MASARACI

Zeynep Ankara "Kanatsız Düşüşler"i anlattı

Yalnızlığın binbir yüzü

Zeynep Ankara: "Bu öykülerin her biri birer kanatsız düşüş."

Kanatsız Düşüşler / Zeynep Ankara / Bilgi Yayınevi
192 s. / 17.000.TL.

NUR BULUM

Çırılçıplak gel bana / ben sana tüm nesne oluşumu soyunup gelmedim mi?

Zeynep Ankara'nın bu ilk kitabını şöyle bir incelerken Orsa Alabanda öyküsünün başında bu dizeleri gördüm ve kitaba dört elle sarıldım. Yazarların ilk kitaplarına hep sempati duyuyorum. (Kendiminki hariç) Kanatsız Düşüşler bu ilk'lik sempatisinin epey önüne geçerek, on sekiz ayrı öyküyle düşüşlerin sonundaki yalnızlıkla başbaşa bırakıyor okuru. Abartısız ve derinliği olan öykülerde okura ufak mesajlar var. Sunulan yeni kapılardan geçerken bir silkeleniş, bir gücü de beraberinizde taşıyorsunuz.

'Tabularına tutkun bir toplumun tutsaklarına karışmamıştık. Ki biz o tutsakların Tanrılarıydık. Aynı şeyleri savunuyorduk sizlerle, sevgili dostlarım. Ama siz, en uzağınızı severken, omuz başınızdakine acı verdiniz.' (S. 163). Venüs, Hitler veDemokrasi, Üç İntihar, Yangı, Uykunun Ayak Sesleri, Saklı Gezegen, Yeni Bir Sürgün, Yağmursuz Bir Gecede Laf olsun Diye Bir Ölüm... Bütün bu öyküler sonunda gidip Zeynep Ankara'yı buldum. Kedisinin mırıl mırıl kucağıma çıktığı sıcak söyleşiyle Kanatsız Düşüşler'e açıldık.

-"Kanatsız Düşüşler"in otobiyografik ögeler taşıdığını söyleyebilir miyiz? Genelde ilk kitap için böyle bir kanı vardır nedense. Öyküler nasıl oluştu?

- Bu kitabın baştan aşağı otobiyografik olduğunu söyleyemem. Olmuş'u kâğıda geçirdiğimde dahi, başka bir görünüme bürünüyor. Kimi kez, yaşadığım küçük yaşam kesitlerindeki duygu yükünü yansıttığım da oluyor. Çözümsüzlüğe düştüğüm anlarda, kafamdan bazı sözcükler geçer, onların peşine düşerim. Böyle bir tümceyi kullanmak için bir öykü yazdığım olmuştur.

Yazarlık, ipte şeytan oynatmacadır, düş ülkelerinde yapılan gezintilerdir. Zaten olanı olduğu gibi kâğıda geçirmekle yaratıcılığa hareketlilik kazandırmanın sınırlı olacağına inanıyorum.

Kitap materyalini yayınevine verdiğimde, iç indekiler sayfasında ilk öykünün yanına "1980", son öykünün yanına da "1991" notunu düşmüştüm. Bu, baskıda çıkmamış. Yani, öyküler, bu yılların arasındaki zaman diliminde yazılmıştır. Daha önceleri de yazıyordum, ancak, yazdıklarımı elimde tutmadım. Sonra yavaş yavaş daktiloya çekmeye, dosyalamaya ve arşivlemeye başladım. Yine de bunları uzun yıllar gün ışığına çıkarmayı pek düşünmedim. Bunu bir iş olarak görmedim, kimliğimi de yazarlıkla belirleme gibi bir kaygım yoktu. Bu arada, toplumca daha kabul gören bir mesleğin öğrenimini yapıyordum. Ancak, psikolog olarak çalışmak da kendimi gerçekleştirmemin bir yolu olmasına karşın, yazarlık daha güçlü bir tutku olarak belirdi. Kişilik olarak bu iki zor işi bir arada yürütemeyecektim. Yüksek lisanstan sonra öğrenciliğime son verdim, tayin olduğum yere gitmedim ve tamamen yazmaya yöneldim. Hızımı artırmak için yarışmalara girdim. Gücüm yettiğince, çoğuna katıldım Bu benim yazma evrenimi disipline etmeme yaradı. Onaylandıkça daha iyisini yapabileceğime güvenim arttı. İşte, bu kitapla ilgili olarak sonunda, yayınevimden öneri geldiğinde dosyaları gözden geçirip götürdüm ve kısa bir zaman içinde de basıldı.

> "Şiir benim yasak aşkım. Toplumca onaylanmayan sevgilim. Ayrıca şiir piramitin ucu, parlayan ve kanatan ucu. Bazan elime kalemi alıp şiirimsiler deniyorum."

- Öykülerinizde şiirsel tadlar var. Ayrıca öykülerinizin başında şiirleriniz yer alıyor. Örneğin ilk öykünüz "Doğuş kız"a şu iki dizeyle giriyorsunuz: "Yalnız sokak köpekleri özgürdür / ve onlar vurulurlar". Şiirle ilişkiniz nasıl?

- Şiir benim yasak aşkım, toplumca onaylanmayan sevgilim. Ayrıca şiir piramidin tepe köşesi, parlayan ve kanatan ucu. Yaşamın çetin yüzlerinde, şiirsel anlatımlar uç veriyor. Bazen elime kalemi alıp şiirimsiler deniyorum. Bu küçük satırlara kıyamıyorum, ya bir öykünün başına ya sonuna, ya satır aralarına serpiştiriyorum. Bu yasak sevgiliye yasallık kazandırmaya çalışıyorum.

- Şu sıralar roman yazdığınızı öğrendim. Nasıl gidiyor?

- Doğrusu bu sevgiliyle olmadık bir zamanda tanışıp, ilişkimizi çok hızlı geliştirdik. Ancak önceki çalışmalar gibi ondan bir an önce kurtulmak istiyorsam da bunu başaramıyorum. Roman, bu ilk kez çıktığım maratonda, yolun yarısına gelmiş olduğumu düşündükçe, orta yerin benden uzaklaştığını görüyorum. Birbirimizle inatlaşıp duruyoruz şimdilerde.

- Onsekiz öyküde de 'yalnız insan'ın vurgulanışına tanık oldum. Dokunun içinde doğallığıyla karışmış bir yalnızlık var ve abartıyla verilmemiş. Hatta insanı elinden tutup bir yerlere çıkarmaya çalışıyor. Aslında zaten herkes yalnız. Dokunun oldukça zor oluştuğunu söyleyebilir miyiz?

- Çocukluğumdan bu yana hep ölüm ve haksızlıklar üzerine düşündüm. Ölüm, bir de yalnızlık, bazen en büyük haksızlık olabiliyor. Yalnız insanlar, beni hep derinden etkilemiştir. Belki okumayı yazmayı bilmediğim dönemlerde bir kadın hatırlarım. Yaşlı, esrik ve çok yalnız biriydi. Bir çiçek tarlasına dönüşmüş ahşap terasında onunla karşılıklı Türk kahvesi içerdik. Kulakları, elleri, boynu hep değerli taşlarla bezeliydi. Güldükçe altın dişleri parlardı. Benimle olmak, o yalnız kadını mutlu ederdi. Onu mutlu etmek için, her fırsatta yanına giderdim. Ben de onunla mutlu olurdum. Sonra sonra, yaşamımın her döneminde yalnız insanlar beni çekmiştir. Nerede olursa olsun, onlarla kontak kurmak için bir yol bulurum. Onlar da istiyorsa, bazı yaşamsal boyutları paylaşırım. Yazma eylemim de böyle bir şey. Bir bakıyorum, yine yalnız bir insan karşıma dikiliveriyor. Onların bazıları da bana benziyor.

- 1957 doğumlusunuz. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde psikoloji öğreniminizi tamlayıp Hacettepe Üniversitesi'nde master yaptığınızı okudum. Bu insan analizlerini yazarken akademik bilginizin katkısı oluyor mu diye sorsam.

- Kişiliğimin akademik bilgiyle gelişmiş yanının yazarlığıma bir katkısı olup olmadığını gerçekten bilmiyorum. İlk zamanlar, gördüğüm eğitimin etkisiyle dünyaya katı bir çerçeveden bakmaktan korkuyordum. Sonra deneyerek gördüm ki, yaratıcı hiçbir sınıra gelemez, kalıplara dökülemez. Sonra, yaşama renk katan, kimi kez de geliştirip değiştiren, ileriye götürenler, çoklukla ayrıksı insanlardır. Doğrusunu isterseniz, şöyle esaslı bir zırdeli olmak isterdim. Belki de öyleyimdir. Bazen de sadece tıkınıp kafa çeken biri olmak istiyorum. Toplumun koyduğu bir yığın aptalca kuralı silerek, nasıl istiyorsam öyle yaşamak isterdim. Tabi böyle bir toplumun içinde öylesi zor. Yapabilenlere gıpta ediyorum. Kişilerarası farklılıklara saygı gösterilen bir toplumda yaşamak isterdim.

Masamın başına hiç gördüğüm öğrenimin kaygısı ya da baskısıyla geçmedim. Aklımda bile olmaz. Bunun dışında hemen her zaman çektiğim zorluk, duyduğum sıkıntı, her şeyin kafamda olup da bir türlü kâğıda geçirme gücünü toplayamamam. Yazarken içimden iki ses çıkıyor; biri sağa, biri sola. Hangi tarafa gideceğime karar vermek bazen zor oluyor. O zaman, okuru düşünüyorum. Bu ise kafamda canlandırdığım bir tip. Tanıştığım insanlar için değil, "o" insana yazıyorum. O insan, yani ol-

mayan insan. Yazdıklarımsa yalnızca başkalarının gözüyle okuduğumda hoşuma gidiyor.

- Hep düşüşler yaşıyoruz ve her düşüş insanı yıpratıyor. Buna rağmen ötelerde bir şeyler var. Kanatsız Düşüşlerin yanısıra Kanatsız Düşler de olduğunu düşünüyoruz. Ne dersiniz?

- Bu kitap, yalnızlığın binbir yüzünden birkaçı sadece. Bu öykülerden her biri birer kanatsız düşüş. "Kanatsız Düşüşler", benim için aynı zamanda eski bir sevgili. Her yeni üzerinde çalıştığım, yeni bir sevgili gibidir. Önceleri hep beklediğim ve bir gün karşılaşamayacağımı düşündüğüm umutsuz bir aşk gibi... Çalıştıkça ona alışırım ve giderek ondan kurtulmak isterim. Bitsin ki, o gelecekte karşılaşacağım yeni sevgiliye doğru bir an önce yola çıkayım. Benim için ötelerde bir şey olduğuna inanıyorum. Yeni yolculuklarda okyanuslar aşmak istiyorum. Görkemli yaratılara ulaşmak istiyorum. Bir salın değil bir transatlantiğin yaratıcısı olmak istiyorum.

> "Her yeni öykü benim için, düşlediğim ve asla karşılaşamaya cağımı düşündüğüm bir aşk gibidir Üzerinde çalıştıkça ona alışırım, giderek de kurtulmak isterim."

- Sizin birçok ödülünüz var. 1989 Akademi Kitabevi Çocuk Yazını Özendirme Ödülü, 1991 Yunus Nadi Röportaj Ödülü, 1989 Behçet Necatigil Radyo Oyunu (Savaş Bebeği), 1989 Abdi İpekçi Deneme Yarışması ve 1991 Milliyet Sanat Abdi İpekçi Ütopya Yarışması mansiyon ödülü, 1991 Orhan Arıburnu Film Öyküsü İkincilik ödülleriniz var. Oldukça geniş bir alanda ürün veriyorsunuz...

- Bunu yapabiliyorsam, niçin yapmayayım?.. Konu aklıma düştüğünde, teknik de kendiliğinden beliriveriyor. Eğer bilgi eksikliğim varsa, önce donanıyorum; kitap karıştırıp bilen insanlara soruyorum. Yapılmış işlere bakıyorum ve ben yapılmış olana neler katabilirim, onu soruyorum kendime. Eğer yeniliğin ötesinde bir orijinallik katabiliyorsam, işte o zaman doyumlu bir sonuca ulaşabiliyorum. Sonra, yazmak bile sonunda sıkıcı bir eylem olup çıkabiliyor. Eğer bunun dışında bir iş yapamıyorsam, yaptığımın üzerinde çeşitlilikler deniyorum. Yeni teknikler, yeni heyecanlar doğuruyor. sanki bu işi ilk kez yapıyormuşum gibi hissediyorum.

Alpay Kabacalı'nın hazırladığı Nasreddin Hoca kitabı üç dilde yayımlandı

Bu fıkralar Hoca'nın

Bütün Yönleriyle Nasreddin Hoca (Hayatı, Kişiliği, Fıkraları) / Alpay Kabacalı / Özgür Yayın / 268 s.

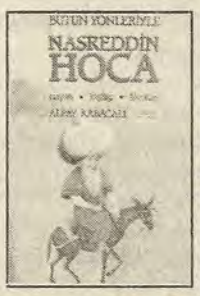

ÖNER CİRAVOĞLU

Araştırmacı gazeteci Alpay Kabacalı, üstüne eğildiği konulara gösterdiği özen ve bilimsel bakış açısını benimseyen bir yazar olarak tanınmaktadır.

Bundan önce **Türk Yayın Tarihi, Türk Kitap Tarihi, Arap Çöllerinde Türkler, Yarıda Kalan İhtilal** gibi inceleme-araştırma kitapları hazırlamıştı.

Edebiyat alanında ise dilimize kazandırdığı belli başlı şu yapıtlar var: **Neyzen Tevfik, Şair Eşref, Aşk Şiirleri Antolojisi, Fıkralar Seçkisi** ve **Bütün Yönleriyle Nasreddin Hoca**... Ayrıca Hoca'nın fıkralarından yapılan yeni bir seçme, renkli, resimli olarak üç dilde yayımlandı Net Turizm tarafından.

Ünü yüzyıllardır süren, mizah anlayışı kuşaktan kuşağa yayılıp gelişen Nasreddin Hoca'yı bütün yönleriyle ele alan Alpay Kabacalı Türkçe basımda onun kişiliği ve yaşamı üstüne oldukça kapsamlı bilgiler vermektedir. Kabacalı, fıkraların 371 adedini Türkçe basıma almıştır.

Yapıt, bilgilendirici olduğu kadar, fıkraların derlenmesi açısından yararlı bir kaynak niteliğinde.

Hoca'nın Kişiliği

Nasreddin Hoca'nın en çok ilgi çeken yönlerinden birisi de kişiliğine ilişkin tartışmalardır. Çeşitli kaynaklarda farklı yorumların yer aldığını belirten Kabacalı, mezar taşındaki ve Türbe duvarlarındaki yazılara yer vermektedir. Öte yandan kızlarının mezar kitabelerindeki yazıları da alıntılayarak diğer önemli belgeleri sunmaktadır.

Saltukname'ye göre Hoca, altın, gümüş kap-kacak sahibidir ve zengin bir kişidir.

Lamii'nin **Letaif** adlı yapıtında ise üç Hoca fıkrası yer almaktadır. Burada Hoca'nın memleketi, mezarı ve tarihi kişiliğine ilişkin ipuçları bulunmaktadır.

Güvahi'nin **Pendname**'sinde ise manzum Nasreddin Hoca fıkraları ilk kez boy göstermektedir.

Alpay Kabacalı'nın kitabının Fransızca basımında yer alan Fatih Durmuş'un bir deseni

Hoca Nereli?

Nasreddin Hoca'nın Sivrihisarlı mı yoksa Akşehirli mi olduğu konusunda çeşitli tartışmalar kaynak gösterilerek verilmektedir. Bu varsayımlardan hangisinin ağırlık kazandığı ise bir soru işareti olarak kalıyor.

Öte yandan Hoca'yı Timur'la çağdaş gösterenler başka kaynaklarda olduğu gibi Evliya Çelebi'nin **Seyahatname**'sine dayanmaktadırlar. Bu bağlamda Hoca'nın yaşamadığı görüşü ise Doğu kaynaklı bilgilerde öne sürülmektedir. Özellikle Cuha adlı Arap mizahçısının fıkraları, asıl kaynak olarak anılmaktadır. Kimileri ise Nasreddin Tusi adlı bilgini fıkraların sahibi gibi sunma çabasındadır.

Fıkraların Niteliği

Alpay Kabacalı, gülünç durumları kümelendirme çalışması yaparak bunu Nasreddin Hoca fıkralarına uygun bir sıralamaya koyuyor. Bu kümelendirme şöyle:

1. Olayların alışılmış düzeninin herhangi bir biçimde bozulması,
2. Olayların alışılmış düzeninin yasağa karşı gelerek bozulması,
3. Yakışıksızlık (yersizlik, terbiyesizlik),
4. Başka bir duruma ait bir şeyi başka bir duruma dahil etmek,
5. Aslında olmadığı şey kılıfı altında dolaşan bir şey,
6. Söz oyunu,
7. Saçmalık,
8. Küçük terslikler,
9. Bilgi ya da beceri eksikliği,
10. Üstü kapalı aşağılamalar.

Öte yandan araştırmacı Şükrü Kurgan, hangi fıkranın Nasreddin Hoca'ya ait olmadığının anlaşılabilmesi için 10 farklı ölçüt geliştirmektedir.

Bu ölçütler, genellikle sarhoşluk, içki, Hoca'nın küçük düşürülmesi, çapkınlık, cimrilik, mutasavvıflık, dalkavukluk, vb. olmaktadır.

Aynı araştırmacı Hoca'nın fıkralarındaki ortak özellikler arasında ise şunları sunmaktadır: Bencillik, bilgiçlik, gençliğe-güzelliğe düşkünlük, kendisiyle alay, toplumsal yaşama ilişkin kaygılar vb.

Kimi araştırmacılar da Nasreddin Hoca fıkralarındaki başkaldırma, simgesellik, çelişki, olumsuzluk, yabancılaştırma, kurnazlık, hazırcevaplık, saflık ve uzlaşma gibi özelliklere değinmektedirler.

Kabacalı, yapıtında Hoca'ya ilişkin kimi aykırı görüşleri özetlemekte, fıkralarda tasavvufi anlam arayanların bulunduğunu belirtmektedir. Daha sonra fıkraları konularına göre inceleyerek bunların yaygınlık derecesini tartışmaktadır.

Kabacalı, çeşitli ülkelerde farklı adlarla Nasreddin Hoca fıkralarının yayıldığını belirterek, bu fıkraların derlenmesinin ve incelenmesinin ayrı bir sorun olduğunu söylemektedir.

Hüsamettin Arslan doktora tezi "Epistemik Cemaat"i anlattı

Bilimin doğruları dışında da doğrular vardır

Epistemik Cemaat (Bir Bilim Sosyolojisi Denemesi)
Hüsamettin Arslan / Paradigma

ADNAN ÖZER

Dünyayı, evreni ve toplumu "bilim"le inceleriz. Bilim denilen devasa kurumun bizatihi kendisini araştırma ve inceleme dediğimiz insani faaliyetin odağına alabilir miyiz? Modern Batı bunu yaptı ve bu yolda hızlı adımlarla ilerliyor. Bilim Batı'da 2. Dünya Savaşı'ndan bu yana meta-bilim (bilim felsefesi, bilim sosyolojisi, bilim antropolojisi ve bilim psikolojisi vb.) incelemelerinin araştırma nesnesi haline gelmiş bulunuyor. İlgili araştırma faaliyetini motive eden soru şu: Bilim, sonuç ya da ürünlerinden birçoğu ile insanlığı felakete (nükleer silahlar ve genetik mühendisliğinin buluşları gibi) sürüklüyor ise, onu sorgulamamız gerekmez mi? Toplumumuz Batı'nın yaşadığı büyük yıkımları yaşamadığı ve kısmen de bilimi aktarma çabaları büyük önem taşıdığı için meta-bilimler ülkemizde pek rağbet görmedi. Çünkü, bir bilim folklörü, bilimi insanımız için bir mite dönüştürdü. Bilimi meta düzeyde ele almak bu mitin yıkılmasının önşartıdır ve bu yapılmadığı sürece bilimin ne olduğunu ve olmadığını anlamak zordur. Aşağıdaki söyleşide, ülkemizde konuyla ilgili olarak yapılan ilk çalışmanın, "Epistemik Cemaat / Bir Bilim Sosyolojisi Denemesi" adlı çalışmanın yazarı Hüsamettin Arslan'la konuştuk.

- "Epistemik Cemaat" ne anlama geliyor?

- Kısaca bilgiyle ilgili, bilgiye ilişkin demek "epistemik" kavramı. "Epistemik cemaat", aynı dili, aynı standartları, normları, ilgi ve çıkarları, aynı dogmaları, aynı tarihsel arka planı, aynı problemleri paylaşan, bilgiyi işleyen ve taşıyan ve üyelerinin matematiksel toplamından daha fazla birşeyi dile getiren grup veya topluluk demek.

- Neden "topluluk" değil de "cemaat"?

- Birinci nedeni şu: "Topluluk" sığ, çağrışımları zayıf bir kavram. Bir kavramı yalnızca daha yeni olduğu için eski bir kavrama tercih etmek saçma olurdu. Yazarın özgürlüğü, kavram kullanma özgürlüğüdür. Ya istediğiniz kavramı istediğiniz biçimde kullanırsınız ya da özgür olamazsınız. Kavram kullanma özgürlüğünden taviz veremem. İkinci nedeni, bilim adamları grubunun kelimenin gerçek anlamıyla tam bir "cemaat" olmasıdır.

Biz genellikle "cemaat"in eskiyi, "topluluk"un yeni ve moderni dile getirdiğini düşünme eğilimindeyiz. Topluluk yeni, cemaat eskidir. Fakat bilim adamları sözkonusu olduğunda durum böyle değil. Kitabımda ortaya koyduğum görüşlerin ışığında, bilim adamları grubu, sıkı ve katı iç yapısıyla tarihin gelmiş geçmiş en önemli cemaatleri arasında yer alır. Topluluk kavramını kullansaydım, bilim adamları grubunun özelliğini vurgulayamazdım. İlgili düşüncenin, laboratuvarında doğanın hakikatlerini arayan özgür, hakikat arayıcısı birey bilim adamı mitinin pek yaygın kabul gördüğü bir toplumda birçok insanı kızdıracağını biliyorum. Ama gerçeği çuvala sokamayız.

- Kitabınızın bir genel değerlendirmesini yapar mısınız?

- Kitabım, aslında doktora tezimdir. Türkiye'deki uygulama dikkate alındığında ülkemizde iki tür doktora tezi vardır: "tezsiz" tezler (daha yaygın uygulama budur) ve "tezli" tezler. Benimki "tezli" tezler kapsamına giriyor. O, bir entellektüeller, aydınlar, akademisyenler sosyolojisi, bir bilgi sosyolojisi,. bir bilim sosyolojisi, başka bir söyleyişle bir bilimsel bilginin sosyolojisi kitabıdır. Bilim sosyolojisi, bilimsel bilginin, bilimin teori ve genellemelerinin toplumsal kökenlerini gösteren bilimsel disiplinin adıdır. Bir bilim hakkında bilim, bir meta bilimdir ve meta bilim incelemeleri aşağı yukarı çekim veya yerçekimi yasası hariç bilimin birçok genellemesinin toplumsal temelini göstermeyi başarmıştır.

- Çalışmanızın toplumumuz için anlamı nedir?

- Şu, öncelikele çok önemli: Osmanlı toplumunun veya toplumumuzun Batı'ya açıldığı dönemde Batı'da bilim = pozitivizm, pozitivizm = materyalizmdi. Batılılaşmak pozitivist olmak, Batılılaşmak materyalist olmak demekti. Fakat bu bilimi bir hakikat kaynağı, hakikatin biricik ve en güvenilir kaynağı sayan, bilimin doğruları dışındaki doğruları reddeden bir bilim ideolojisinden başka birşey değildi. Sözkonusu ideoloji, modern seküler peygamberler dahil peygamberlerin modasının geçtiğini söylüyor ve yeni bir peygamber öne sürüyordu: Bilim adamı. Pozitivizm, dinin yerine bilimi ikame eden bir tutumu dile getirir. Bilim başka şey, dinin yerine bilimi ikame etmek başka bir şeydir. Toplumumuzun Batı'dan aldığı şey, bilimden çok bu bilim ideolojisidir. Yakın tarihimizde bu tutum büyük kabul gördü ve toplumda okumuşlar arasındaki bütün köprüler dinamitlendi. Toplum müslümandı, entellektüeller pozitivist bilim ideolojisinin sunduğu bilime inanıyorlardı. Köprüleri yeniden inşa etmenin bence tek yolu var: Bilimin doğruları dışında doğrular da bulunabileceğini kabul etmek. Bu bizi dindar yapmaz; kendi insanımıza karşı daha toleranslı olmamızı sağlar.

- Bu süreçte devletin rolü nedir?

- Yakın tarihimiz, "toplum mühendisliğine" sahne olmuş çok sayıda "düzeltme", "adam etme", "hizaya getirme" işleminin de tarihidir. Mühendis devlet, üzerinde çalıştığı şey toplumdur. Çalışmamda da öne sürdüğüm gibi, TC. devletinin tek ideolojisi vardır; bu ideoloji pozitivizmdir. Devletin mühendislik faaliyetine yön veren şey bu ideolojidir. Amaç, toplumu pozitivizmin öngördüğü "ideal toplum"a dönüştürmek. Hedef, ilgili ideolojiye göre dizayn edilmiş eğitim kurumlarımız dikkate alındığında, bir homo pozitivismus yaratmak olmuştur. Toplum yanlış yaşamaktadır ve adam edilmelidir; hizaya getirilmelidir. Pozitivist bilim ideolojisi bu adam etme işlemine bir temel, bir meşruiyet zemini sağlar. Pozitivizm köprüsünden geçmek zorundaydık. Tamam. Fakat yıl 1992 ve pozitivist entellektüel cetlerimizi eleştiri süzgecinden geçirmek de boynumuzun borcudur.

Isabel Allende'den Türkçede yeni bir roman

Aşktan ve Gölgeden

Şili eski Cumhurbaşkanı Salvador Allende'nin yeğeni olan Isabel Allende artık ülkemizde iyi tanınıyor. Isabel Allende'nin, Can Yayınları arasında, **Ruhlar Evi**, **Eva Luna** (Eva Luna, Altın Kitaplar arasında da çıktı) ve **Eva Luna Anlatıyor** adlı kitapları yayımlanmıştı. Yazar şimdi de "diktatörlüğün işlediği suçlara karşı duyduğu öfkeden" kaynaklanan **"Aşktan ve Gölgeden"** adlı romanıyla Türkçede. Allende bu romanında yüksek sınıftan bir gazeteci kız ile fotoğrafçı genç bir erkeğin aşkını ve öğrendikleri bir çinayet olayını araştırmalarını konu ediniyor. Allende kitabının girişinde şöyle yazıyor:

"Bu öykü, birbirlerini amansızca seven, böylece sıradan bir varoluştan kendilerini sakınan bir kadınla bir erkeğin öyküsüdür. Bu öyküyü zaman aşımına karşı koyarak belleğimde gizledim; şimdi artık bu yerin ıssız gecelerinde size anlatabilirim. Bunu, onlar ve ötekiler için yapacağım. Çünkü onlar bana yaşamlarını emanet ettiler ve şöyle dediler: al yaz, yoksa rüzgâr onu silip yok edecek."

Ö Y K Ü

Taşra duyarlığı ve kent

Kadın Korkusu / Duran Yılmaz / Broy Yayınları
128 s.

"KadınKorkusu", Duran Yılmaz'ın ikinci öykü kitabı. 1983 yılında yayımladığı **"Yörük Hikayeleri"**yle Toroslar'ın göçebe yaşam kültüründen izler getiren Duran Yılmaz, yeni kitabında hızlı kentleşmenin getirdiği alt üst oluşların kişi yaşamında açtığı yaraları anlatıyor. Duran Yılmaz'ın kitabında yer alan öykülerin başlıkları şöyle:
Çılgın Bir Gülümseme, Esmeral, Fahişe Kalbi, Kadın Korkusu, Yiten Düş, İlk Aşk, Hıçkırtan Sabah Keyfi, Yalnızcık Osman, İlk Maaş, Bir Üniversitelinin Ölüm Seyri, Şok, Ekmek ya da Ölü, Çocukname.

Oya Baydar'ın yeni romanı ve içinde yaşadığımız dönem

Kedi gözünün ışığında

Kedi Mektupları / Oya Baydar
Can Yayınları / 258 s.
30.000 TL

FATMA ORAN

On bir yıldır Federal Almanya'da siyasal göçmen olarak yaşayan **Oya Baydar**, bir süre önce ülkesine döndü; Türkiye'ye.

Siyasal göçmenlik döneminde Doğu Avrupa'daki siyasal çalkantı ve dönüşümleri çok yakından yaşayan **Oya Baydar**, sosyalizm uygulamasının 'bir modelinin' çöküşünün tanığı oldu: Berlin Duvarı'nın önce delinip sonra yıkılışını ve Alman toplumunun her iki yakasındaki etkilerini, sonuçlarını 'taraflı' bir gözlemci olarak izledi.

1960'larda aktif sosyalist politikaya katılarak, yaşamının çok uzun bir döneminde kapitalizmden sosyalizme nasıl geçileceği sorusuna yazılar ve eylemleriyle yanıt aramış bir aydınımız olan **Oya Baydar**'ın edebiyatla başlayan, siyasal çalışmalarla süren ve sonra edebiyata dönen bir çizgisi var: 1960'larda yazdığı **Allah Çocukları Unuttu** adlı romanı, **Türkiye İşçi Sınıfı Tarihi, Yeri Ortam**'daki günlük yazıları ve sürgünde geçen on yıl içinde edindiği birikimlerden oluşturduğu ve kendisine 1992 **Sait Faik Armağanı**'nı kazandıran öykü kitabı **Elveda Alyoşa**'dan sonra yeni yayımlanan romanı **Kedi Mektupları**, bu çizginin en güzel örnekleri...

Kedi Mektupları, bir kedi romanı mı? Romanın kahramanlarından, entellektüel, sosyalist bir çevreci bir evin kedisi olan **Nina**'ya göre; hani şu simsiyah parlak tüyleri, biri tam gıgısının altında, öteki karnında iki beyaz beneği ve gözlerinin sarı yeşiliyle güzel bir dişi kedi olan **Nina**'ya göre, kedilere ilişkin dişe dokunur yeni bir şey yok bu kitapta. Ama insanları yakından tanıyıp anlamak isteyen kediler için çok yararlı bir kaynak olduğu da fare götürmez bir gerçek.

"Kedi Mektupları"nda beş kedi kendi aralarında koku harfleriyle mektuplaşıyorlar Ama kahramanları her ne kadar kedilerse de roman insanı anlatıyor.

Hanımının, kedileri anlattığını sanırken aslında kendini ve kendi gibileri anlatmasının edebî açıdan büyük bir eksiklik olduğunu söyleyen **Nina**, acımasız eleştirilerini şöyle sürdürüyor: "**Bu belki de onun kötü bir yazar olmasından değil de insan denen yaratığın kendine dönüklüğünden, doğayı ve hayatı bütünlüğü içinde kavrama yeteneğinden yoksun oluşundan kaynaklanıyor.**"

Kedi Mektupları'nda beş kedi kendi aralarında '**koku harfleri**'yle mektuplaşıyorlar. Beş kediden başka Safinaz, Kısmet, Tekir, Cimcim, Zampara Sarman, Proleter ve Parsifal adlı kediler de var tabii. Ama kahramanları her ne kadar kedilerse de roman, '**insan**'ı anlatıyor. Hem bu kediler, öyle sizin bildiğiniz kedilerden değil. Sahiplerinin sırlarını araştıran kediler onlar...

Nina, Kirli, Gece, Artur, Yoldaş: Alevler, yıkıntılar, savaşlar, bombalar içinde bir dünyanın ortasında kendi isteğiyle değil de, '**sürgün**'de yaşamak zorunda bırakılan aydınlarımızın '**kedi sıcağı**'. Sürgündeki insanlarımızın ihtiyaç duyduğu bir 'sıcaklık'. Ölümün, suçluluğun, çaresizliğin, kederin, özlemin doldurduğu sürgün evlerinin sıcağı...

Nina'nın, Kirli'nin, Arthur'un, Yoldaş'ın; şöyle evden işe, işten eve giden akıllı uslu insanlara düşemeyen bu kedilerin sahipleri "**Ütopya yıkıldı, devrimcilik öldü, kaleler çöktü, kızıl bayrak indirildi! Yaşasın yalan, yaşasın para, yaşasın döneklik!**" diye bağırıp köşe dönenlerden değil, hiç değil. Onlar ki, insanlar '**insan**' olsun diye ömürlerini verdiler. Tapındıkları kitlelerin devrim bayraklarını parçalayıp yerlerine dolardan, marktan bayraklar diktiklerini gördüler sonra. Kusursuzu, güzeli, doğruyu aramak hayatlarının anlamı, yaşamalarının nedeni olmuş birer kedisever, insansever, toplumseverdi onlar...

Kedi Mektupları'nda kediler ve insanlar bir sorunun yanıtını arıyorlar. Oysa, o '**soru**'yu soran insan bir daha huzur bulabilir mi? O '**soru**'yu soran kedi, artık kedi olarak kalabilir mi, insanları eskisi gibi görebilir mi?

Kedi Mektupları, içinde yaşadığımız bu büyük kasırganın ve tarihsel dönemecin ortasında, köklerinden kopup dağılmış bir avuç insanın ve onların kedilerinin korkularının, kederlerinin, sevinçlerinin; çağımızın düşünen insanının aynasıdır, evet...

Sosyalist dünyaki değişimi yurt dışında, '**olay**'lara daha yakın bir ortamda yaşayıp "**reel komünizmin nasıl yıkıldığını, bayrakların nasıl parçalandığını, heykellerin nasıl kırıldığını**", kapitalizmin hak edilmemiş, sahte zaferini görmesine rağmen, tüm bu '**acı**'ları yaşamasına rağmen daha güzel, özgür, eşitlikçi, her türlü ayrımcılığın kalktığı bir dünyanın özleminin ve umudunun '**ölmediğini**', dipdiri bir yaşama sevinciyle yazdıklarına yansıtan **Oya Baydar**'a yürekten bir '**merhaba**'yla '**Hoş geldiniz**' diyor ve yeniden sizlere sesleniyoruz:

Kedi sevenler, kedi sevmeyenler, kediyi '**kedi**' kedi için sevenler, kediyi '**kendi**' keyfi için sevenler, kediyi kendi için değil, kedi için sevenler'le boğun eğmeyenler, boyun eğmediği için de başları hep belaya girenler; **Kedi Mektupları**'ndaki '**o**' sorunun yanıtını aramaktan asla vazgeçmeyiniz.

ORTAÖĞRETİM İÇİN KAYNAK KİTAPLAR

Yayın Editörü: Atilla Özkırımlı

«Ortaöğretim İçin Kaynak Kitaplar» dizisinde Türk dilinin çeşitli yönleriyle ele alındığı çalışmalardan sözlüklere, edebiyat türlerinden edebiyat akımlarına, deyim ve atasözlerinden sözlü ve yazılı anlatıma ilişkin başvuru kitapları yer almaktadır. Bu kitapların amacına, yalnız öğrencilere öğretmenlere değil, her sınıftan okura yararlı olabilecek temel bilgileri ilk elden sunmaktır.

TÜRKÇEDE EKLER KÖKLER GÖVDELER	*Yusuf Çotuksöken*
DİL VE EDEBİYAT TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ	*Yusuf Çotuksöken*
UYGULAMALI YAZIM KURALLARI	*Turhan Baraz*
AHMET HAŞİM (Hayatı–Sanatı–Eserleri)	*Atilla Özkırımlı*
NEDİM (Hayatı–Sanatı–Eserleri)	*Atilla Özkırımlı*
ÖRNEKLERLE EDEBİYAT BİLGİLERİ	*Mahir Ünlü*

BU SERİDE YAKINDA ÇIKACAK OLAN DİĞER KİTAPLAR

DİL BİLGİLERİ	*Mahir Ünlü*
TÜRKÇEDE KARŞILIKLAR SÖZLÜĞÜ	*Atilla Özkırımlı*
ÖMER SEYFETTİN (Hayatı–Sanatı–Eserleri)	*Atilla Özkırımlı*
NAMIK KEMAL (Hayatı–Sanatı–Eserleri)	*Mehmet Güler*

cem yayınevi

Nuruosmaniye Cad. Kardeşler Han 3/3 Cağaloğlu/İstanbul

Michel Foucault adaletin en karanlık bölgesini inceliyor

Hapishanenin doğuşu

Brezilya'da bir hapishane

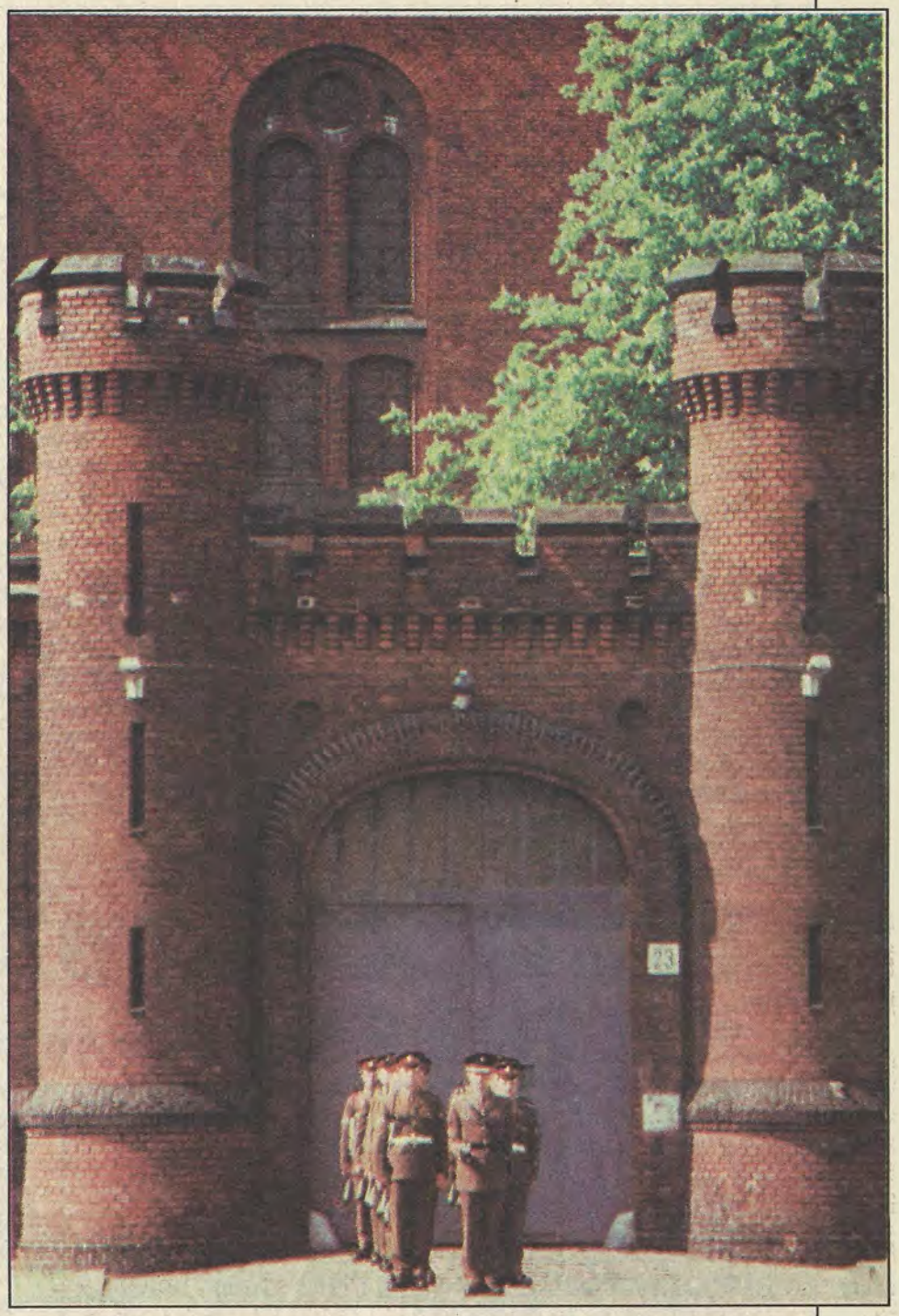

İngilizlerin kurduğu Spandau Hapishanesi. Duvarların ardında mahkûm bedenlerinin tarihi yatıyor.

Hapishane özgürlükten yoksun bırakmak , kapatmak demek. Mahkûmun zamanını elinden çekip alan, onu itaatkâr yapan tüketici bir disiplin aygıtı demek. Hapishane cezanın infaz edildiği yer; infazın karanlığı demek. Ve hapishane cezalandırma iktidarının alanını sessizce örgütleyen adaletin en karanlık bölgesi demek.

Hapishanenin Doğuşu / Michel Foucault / Çeviren: M. Ali Kılıçbay / İmge Kitabevi Yayınları 394 s.

Fransız düşünür Michel Foucault bizde yeni yayımlanan kitabında hapishanenin tarihini anlatıyor. Foucault 4 ana başlıktan oluşan kitabında sırasıyla şu kavramları inceliyor, tarihten örnekler veriyor: Azap, Ceza, Disiplin ve Hapishane.

Foucault'ya göre, biçim olarak hapishane, (Hapishaneyi doğuran tarih olarak yeni kanunlar gösterildiğinde) söylenildiğinden çok daha eskidir.

Foucault, "özgürlükten yoksun bırakma" biçiminin üzerine temellenen Hapishanenin; bireyleri dağıtıma tabi tutmak, onları sabitleştirmek ve mekan içinde paylaştırmak, tasnif etmek, onlardan en fazla zaman ve en fazla gücü çekip almak, sürekli hareketlerini kodlamak, onları hiç bir boşluğu olmayan bir görünürlük içinde tutmak, onların etrafında koskoca bir gözlem, kayıt ve notlandırma aygıtı oluşturmak" gibi; özellikler dikkate alındığında hapishanenin adli aygıtın dışında oluştuğunun ortaya çıktığını söylüyor.

Yine Foucault'nun belirttiğine göre Van Meenen 1847'de "Brüksel Cezaevleri Kongresi"nde bunun bir rastlantı veya yasa koyucunun kaprisi olmadığını; nedeninin fikirlerin gelişmesi ve adetlerin yumuşaması" olduğunu belirtmiş.

Bugün artık hapishanenin sakıncaları herkes tarafından kabul ediliyor, ama onun yerine neyin konulacağı da henüz bilinmiyor. Foucault burada , **"Hapishane tasarruf edilmesi olanaksız, nefret verici çözümdür"** diyor, bir de soru soruyor: "Mahkumların zamanını elinden çekip alan, onları yeniden terbiye etmeyi , itaatkâr hale getirmeyi amaçlayan hapishane, toplumsal bünyede zaten varolan tüm mekanizmaları yeniden üretmekten başka bir şey yapıyor olmasaydı, hemen kabul görür müydü?(...) Hapishane: biraz daha sıkı bir kışla, hoşgörüsüz bir okul, iç karartıcı bir atelyedir, ama limitte bunlardan niteliksel olarak hiç bir farkı yoktur."

Foucault'nun şu satırları ise çok daha düşündürücü:

"İktidarın kendini gösteriş ve debdebe içinde dışa vurduğu, gücünü bu gösterişten aldığı eski siyasal sistemden mümkün olduğunca ve giderek artan bir şekilde görünmez hale geldiği modern siyaset sistemine geçiş, bir yandan iktidarı kişileştiren hükümdarın yerine, adsız kişiler tarafından kullanılan bir yönetim aygıtının yerleşmesiyle, diğer yandan da kamuya açık cezalandırmadan, gizli cezalandırmaya doğru olan bir hareketle belirlenmektedir.

Kendini öne çıkartan iktidar bireyin oluşmasını engellemiştir; oysa karanlıklara çekilen modern iktidar herkesi bireyselleştirmek istemektedir; çünkü bireyselleştirmek, gözetim altında tutmak ve cezalandırmak, yani egemen olmak demektir. Böylece modern iktidar çocuğu okulla, hastayı hastahaneyle, deliyi tımarhaneyle, askeri orduyla, suçluyu hapishaneyle kuşatarak bireyselleştirmiş, kaydetmiş, sayısal hale getirmiş, egemen olmuştur."

Azap tarihinden

Mahkûmların bedeni

Suçun herkesin önünde itiraf edilmesi uygulaması Fransa'da ilk kez 1791'de, kazığa bağlama ise 1789'da kaldırılmıştır.

Hapishane deyince "suç", ardından da suçluya çektirilen azabın tarih içindeki yeri akla geliyor. Foucault'nun kitabının birinci bölümü "Azap" başlığını taşıyor.

Eskiden toplumca suçlanan kişilere verilen cezaların, törenlerle ve halka açık olarak yapıldığını biliyoruz. Zamanın Avrupa'sında sokak ortasında yakılan insanlar, Amerika'da - kovboy filmlerinde de sık sık gördüğümüz- sokak ortası idamları, bizde şehir meydanlarında "urulan" kelleler, çengellere asılan insanlar yalnızca bir kaç örnek. Bu konudaki çeşitlilik sözcüklerin tam anlamıyla tüyler ürpertici. Foucault kitabının bu bölümünde yer alan bir infazı şöyle anlatıyor:

Damiens 2 mart 1757'de "Paris kilisesinin cümle kapısının önünde, suçunu herkesin karşısında itiraf etmeye" mahkûm edilmişti; buraya "elinde yanar halde bulunan iki libre ağırlığındaki bir meşaleyi taşıyarak, üzerirde bir gömlekten başka birşey olmadığı halde, iki tekerlekli bir yük arabasında götürülecekti; sonra aynı yük arabasıyla Grève meydanına götürülecek ve burada kurulmuş olan darağacına çıkartılarak memeleri, kolları, kalçaları, baldırları kızgın kerpetenle çekilecek; babasını öldürdüğü bıçağı sağ elinde tutacak ve kerpetenle çekilen yerlerine erimiş kurşun, kaynar yağ, kaynar reçine ve birlikte eritilen balmumu ile kükürt dökülecek, sonra bedeni dört ata çektirilerek parçalatılacak, vücudu ateşle yakılacak, kül haline getirilecek ve küller rüzgâra savrulacaktır".

Gazette d'Amsterdam" sonunda onu parçaladılar" diye anlatmaktadır. "Bu sonuncu işlem çok uzun sürdü, çünkü kullanılan atlar çekmeye alışık değillerdi; bu yüzden dört tane at yerine altı tane koymak gerekti, bu da yetersiz kaldı; talihsizin kalçalarını kopartmak için sinirlerini kesmek ve eklemlerini baltayla parçalamak gerekti...

"Çok küfürbaz olmasına rağmen ağzından tek bir sövgü bile çıkmadı; sadece korkunç acılardan ötürü müthiş çığlıklar atıyordu ve çoğu zaman Allahım bana acı; İsa beni kurtar diyordu. Seyirciler, ileri yaşına rağmen, zavallıyı teselli etmek için bir anını bile ziyan etmeyen Sait-Paul papazının mahkûmun üzerine titremesinden büyük ders aldılar".

Ve talim subayı Bouton: "kükürt yakıldı, ama ateş o kadar harsızdı ki, yalnızca ellerinin üst derisi biraz zarar gördü. Sonra kollarını dirseklerine kadar sıvamış bir işkenceci, bu iş için özel olarak yapılmış yaklaşık bir buçuk ayak uzunluğundaki kerpetenle, önce sağ baldırını, sonra sağ kolunun iç kesimlerini, sonra da memelerini çekti. Bu işkenceci gürbüz ve güçlü olmasına rağmen, kerpetenin içine aldığı et parçalarını çekmekte zorlanıyordu; bunları kerpetenle iki üç kere tutup büküyor ve kopardığı parçaların herbiri altı liralık bir 'eki' büyüklüğünde bir yara açıyordu"...

İŞKENCE ÜSTÜNE

Belge Yayınları, Yeni sesler Dizisi'nde "Azap Tarihimiz"e geçecek örnekler yayımladı. Bunların bir bölümü cezaevinde kaleme alınmış kitaplardı. Tanıklık yanında, işkenceye direnme ve yarattığı tahribata değiniliyordu bu yapıtlarda. Yayınevi ayrıca "İnsan Hakları Dizisi"nde, işkence olgusunu hukuki ve tıbbi açıdan ele alan kitaplar yayımladı. Bu çerçevede çıkan kitapları şöyle sıralayabiliriz:

İşkence Olayı (Yol açtığı bedensel ve ruhsal rahatsızlıklar, tedavi ve rehabilitasyon) Derleyen: Dr. Bülent Tarakçıoğlu / 206 s. 20 .000 TL.

Türkiye'de İşkence / Hazırlayan: New York Barosu İnsan Hakları Komisyonu 136 s. / 143.000 TL.

Çözülme /Roman / A. Kadir Konuk / 166 s. / 20.000 TL.

Ben Bir İnsanım / Mahmut Memduh Uyan 64 s. / 12.000 TL.

Kamber Ateş Nasılsın / Hapishanelerden Öyküler / 120 s. / 12.000 TL.

Zamanı Durdurabilmek (Metris'ten Röportajlar) / Mecit Ünal / 368 s. / 30 .000 TL.

İnce Yazılar / M. Ender Öndeş / Şiir 110 s. / 10.000 TL.

Açık infaz kaldırılınca...

Özerk infaz

Adalet, infaza eklenmiş olan şiddeti üstlenmekten vazgeçince infaz gizlilik içinde yer almaya başladı.

Yukarıdaki ve benzeri tüyler ürpertici "seyirlik ceza" yöntemi 1700'lü yılların sonunda terkedilir. Cezanın törensel yanı karanlığa bürünür. Takibeden yıllarda Avusturya, İsviçre, ABD'nin Pennsylvania gibi bazı eyaletlerinde demir boyunduruklu, çok renkli kıyafetleri olan , ayakları prangalı kürek mahkûmlarının sokak ortasında ve şehirlerarası yollarda çalıştırılmaları kaldırılır. Gerçi teşhir Fransa'da 1831 yılına kadar sürer, ama bir çok yerde de uygulamadan kaldırılır. Bu , açık infazın şiddeti yeniden alevlendirdiği biçimindeki görüşlerin ağırlık kazandığı bir dönemdir. Kısaca, cezalandırma, ceza sürecinin gizli parçası olma konumuna böyle girer.

Cezanın artık iğrenç bir tiyatro oyunu değil de, örnek olmaya yönelik mekanizmaları değişmektedir. Bir kere ADALET artık, infaza eklenmiş olan şiddeti halkın önünde üstlenmekten vazgeçmiştir. Suçluyu olumsuz ve tek yanlı işaretle damgalayacağı düşünülen husus mahkûmiyetin kendisi haline gelmiş olarak kabul edilmektedir. Böylece mahkeme kararları halka açık,infaz ise artık uzakta ve gizlilik içinde yer almaya başlamıştır. Cezalandırılmak çirkin, cezalandırmak daha şerefli hale gelmiştir. Ceza infazı, idarenin adaleti bu yükten kurtardığı özerk bir kesim haline gelmesiyle adalet örgütü büyük bir baş ağrısından kurtulmuştur. Artık adalet - eğer istiyorsa- mahkûmun bedenine ulaşmak için daha derli toplu kurallar bütünü içinde hareket etmektedir. K... bir teknisyenler ordusu bü... lır: Hekimler, pa... kiyatrlar, ...

İtalya'da Rebibbia Hapishanesi.

Akçam'dan Siyasi Kültürümüzde Zulüm ve İşkence"

İşkence tarihimiz

Siyasi Kültürümüzde Zulüm ve İşkence / Taner Akçam / İletişim Yayınları / 446 s.

MÜMTAZ'ER TÜRKÖNE

Yaşanan "somut" bir problemi ele alıp, bu problemin geçmişini, yeni tarihini araştıran bir tarihçi çoğu zaman hesapta olmayan bir manzara ile karşılaşır. İnsanî olan her problem gibi ele aldığı problemler tarihçiyi koyduğu sınırların ötesine ulaşmaya zorlar. Zaten tarihçiden beklenen de budur. Yaşadığımız toplum içinden çekip aldığımız bir problem, ancak bu şekilde yerli yerine oturtulur, anlaşılır hale gelir. Kavramlaştırdığımız, böylelikle metalaştırdığımız bir problem bütün derinliği, inceliği, boyutları ve ağırlığı ile kanlı-canlı bir şekilde karşımıza çıkar. Somut bir problemi çözmenin ilk şartı tarihini anlamaktır.

İşkencenin tarihi:

Taner Akçam'ın **"Siyasî Kültürümüzde Zulüm ve İşkence"** (İletişim Yayınları, İstanbul, 1992, 446 s1.) başlıklı kitabı günümüzden yola çıkan ve işkence tarihini konu alan bir teşebbüs Bu teşebbüsün ilk olduğunu da biliyoruz. Böyle bir teşebbüs iki bakımdan cesaret gerektiriyor. Öncelikle "ilk" olmasından, ikincisi ise konunun kendisinden. Ben bir tarihçi gözüyle, Akçam'ın kitabında özellikle metot açısından hata aramak yerine, getirdiği perspektif üzerinde durmanın doğru olacağını düşünüyorum. Akçam kronolojik bir tasniften yola çıkmış. Klasik Osmanlı dönemi ve dönemin arka planını veren İslâm hukuku ilk bölümü teşkil ediyor. II. Bölüm'de Tanzimat Dönemi'ne kadar reformlar boyunca işkencenin evrimi ele alınıyor. Bunu Tanzimat reformları sonrası ve 1. Meşrutiyet dönemi izliyor. Genel değerlendirme öncesi son bölüm II. Meşrutiyet Sonrası'nı içine alıyor.

Araştırmanın amacı "İşkence ve şiddeti toplumun yapısını ve gelişmesini [illegible]nada bir kavram olarak kullan[illegible]nca bu kronolojinin yazarı [illegible]söyleyebiliriz. Bölümle[illegible]ğün getirilen [illegible]rılı si-yasî kültür kodlarını ilişki içine sokarak "istidrak" niteliğinde serbestçe tartışıyor.

Zulüm:

"Zulüm" kavramının kitabın başlığında neden yer aldığı konusunda metinde herhangi bir açıklama yok. Halbuki kavram, böylesine anokronizme düşmeye müsait bir konuda gerekli açılım verme istidadı taşıyor. Zulüm, haksızlık anlamına geliyor. Adaletin zıddı olarak kullanılıyor. İslâm tarihi boyunca yönetic ilerin hukuka, meşru bir kaynağa dayanmayan uygulamalarını ifade ediyor. Soruşturma metodu olarak işkence, tarihin hiçbir döneminde meşru bir gerekçeye dayandırılamamış. İşkencenin yaygın olarak uygulanmasına, hatta kurumlaşmasına rağmen meşruiyeti yok. Buna karşılık ceza olarak işkence, kaynağını mer'i hukuktan alıyor. Bugün uygulanan hapis ve para cezalarının karşılığı olan işkence cezaları, kabul gördüğü biçimiyle zulüm kavramının dışında yer alıyor. Kitapta anlatıldığı şekilde hileli mal satan bir esnafa, "Ayak parmaklarının yere zor değdiği bir durumda kulaklarından kapıya çivilemek...", kulaklarından kesmek, katrana bulayıp teşhir etmek, falaka gibi cezalar, bugün bizim hapis cezalarına tanıdığımız meşruiyet içinde anlaşılıyor.

Ululemrin tazir yetkisine dayalı olarak verilen cezalar da, bu çerçevede görülüyor. Akçam'ın müphem bıraktığı "tazir" cezaları, şeriatın siyasî otoriteye tanıdığı cazalandırma, ceza koyma hakkını ifade ediyor. Tazir cezalarının meşruiyeti, ona bu yetkiyi veren şeriatla sınırlı. Şeri cezaları aşan tazir cezaları verilemiyor.

Polis:

Klasik Osmanlı döneminde değişik isimler verilen kolluk kuvvetlerine son dönemde "zabtiye" dendiğini biliyoruz. Akçam'ın kitabı "polis" kelimesinin dilimize, bugünkü anlamından çok farklı bir şekilde girdiğini gösteriyor: Namık Kemal'in 1869'da yazdığı bir yazıda "...bu polis, içine yanyana iki kişi sıkışamayacak kadar dar bir nevi dolaptır ki, yalnız tepesinde ufak bir deliği vardır. İstintakta bulunan biçareyi güya doğru söylemesine medar olmak için onun içine tıkarlar, kapısını kaparlar..." "Polis", görüldüğü gibi bir işkence şeklinin adıdır.

Soruşturma metodu olarak işkence, Akçam'ın verdiği bilgilere göre modernleşme süreci ile paralel olarak sistemleşmiş ve gayrı resmi bir şekilde kurumlaşmasını sağlamlaştırmıştır.

Osmanlılarda bir mahkûmun acı içinde yavaş yavaş canını alma yöntemlerinden biri de "Çengel Cezası"ydı. Çengel cezası Hıristiyanlara, Türklere ve Musevilere uygulanırdı.

İşkenceyi niçin bu kadar normal kabul ediyoruz?

İşkencenin tarifini yapmak, nelerin işkence olduğunu, nelerin olmac'ığını sıralamak bile büyük bir mesele. Polis soruşturmasında yapılan işkencelerden yola çıkan herkes, kısa zamanda kendini yaşadığımız toplumun kültür evreninde ve bu kültür evreni içinde normalleştirilen işkence uygulamaları içinde bulur. İş sadece "devlet işkence yapar" şeklinde ifade edilen kültür kodu ile sınırlı değildir. Bu kültür kodunun da içinde yer aldığı çok daha kapsayıcı bir siyasî kültür bütün canlılığı ile yaşamaktadır. Terbiye için çocuğa atılan tokatla, bir sanığa elektrik verilmesi arasında sadece derece farkı vardır. İşkenceye son vermeyi amaçlayan her insanî teşebbüs, bütün bu kültür evreni ile ve işkenceyi içselleştirmiş bir kültürün tarihi ile hesaplaşmak zorundadır.

Taner Akçam'ın **"Siyasî Kültürümüzde Zulüm ve İşkence"** isimli kitabı, bu hesaplaşmaya girişecek cesareti olanlara -bütün yanlış ve eksiklerine rağmen- hiç olmazsa meselenin cesametini göstererek bir çerçeve sunmaktadır.

Zinanın cezalandırılması: Suçlular halkın arasında dolaştırılır. Bir hayvanın işkembesi kesilerek erkeğin başına geçirilirdi.

Susan'nın işkence günlüğü

Bir Kadının Ruhuna Ağıt

Bir Kadının Ruhuna Ağıt / Omar Rıvabella / Çeviren: M. Erhun Demirok / Ekin Yayınları

15.000 TL.

MUZAFFER BUYRUKÇU

'İşkence' sözcüğünü ilk öykümün yayımlandığı 1944 yılında işittim; içerdiği gerçeğin yaşamla ilgisini, insanın kişiliğini parçalamaya yönelik yapısını öğrenince irkildim ve hiç unutmadım. İktidarlara muhalefet edenler, kıyasıya eleştirenler, toplum düzenini değiştirecek güçte olan bir düşüncenin çevresinde örgütlenenler yasakları zorlayan edimleri yüzünden tutuklanınca bireylerinin başka örgütlerle ilişkilerini ortaya koymak, dışarda kalanların adlarını söyletmek amacıyla falakaya yatırılıyorlardı. Evet, daha çok bilgi, daha çok ad, daha çok eylem uğruna sıkıştırılıyor, bedensel acılara yenik düşürülerek 'itiraf' etmelerini sağlamak ereğiyle işkence yöntemlerini uyguluyorlardı. Tırnaklarını söküyorlardı, aç susuz bırakıyorlardı, rutubetli, havasız hücrelerde yatırıyorlardı. Kadınların da erkeklerin de cinsel organlarına elektrik verilerek acı çekmeleri, moral açıdan çözülmeleri isteniyordu ve isteklerini işkenceye işkence ekleyerek, bir yerlerine cop sokarak, tecavüz ederek gerçekleştiriyorlardır.

Kendimi bildim bileli 'işkence' bir an bile etkisini yitirmedi gündemden inmedi. Güvenlik güçlerince yakalananlar, doğruları değil de yakalayanların kafalarındaki gerçekleri ağızlarından dökünceye kadar işkence gördüler.

Bir ülkede işkence yapılıyorsa o ülkede insan hakları konusunda bir bunalım var demektir. Vardır da. Mahkemelerde sorgulanan sanıkların çoğu, işkence altında konuşturulduklarını anlatıyorlar. İşkence sorununu enine boyuna irdeleyen kitaplar yazıyorlar, işkenceyi ve işkencecileri konferanslarda, panellerde tartışıyorlar, lanetliyorlar, yöneticileri uyarıyorlar: İşkence yaptıkları kanıtlanan polisler hapsediliyorlar. Bu, insani insanlıktan uzaklaştırmaya, cüceleştirmeye, yok etmeye eğilimli durumun halen yürürlükte olması Avrupa Topluluğu'na katılmamızı engelliyor. Katılabilmemiz için demokrasinin bütün kurumlarıyla yaşama geçirilmesini, bireyin düşüncesinden ötürü cezalandırılmamasını şart koşuyorlar. Ayrıca insan haklarının çiğnenip çiğnenmemediğini yerinde saptayacak uzmanlar yolluyorlar.

Batılı ülkelerdeki demokrasileri, insanları yüceleştirmeye ilişkin tutumları, onurla yaşamalarını sağlayan erdemleri, saygı ve eşitliği toplumlarına getirmeye çalışan ülkelerin dışındaki baskıyla yönetilen, 'insan hakları' rafa kaldırılan ülkelerde her şey daha korkunçtur. Oralarda, insanın en aşağılık icadı sayılan işkence, yaşamın bir uzantısı gibidir.

Arjantinli bir gazeteci ve insan hakları savunucusu olan Omar Rıvabella'nın yazıp M.Erhun Demirok'un çevirdiği **Bir Kadının Ruhuna Ağıt** kitabı hapishanede tutulan günlüklerden oluşmaktadır. Cuntaların, diktatörlerin halklarının enselerinde boza pişirdiği, beyinlerindeki düşünceler sökülerek tepkisiz bir sürüye dönüştürüldüğü memleketlerde hiçbir bireyin yaşamı -suçsuz da olsa- güvencede değildir. Kimse ne zaman niçin tutuklanacağını, yaşamdan koparılıp ölüme sürükleneceğini kestiremez. Kestiremediklerini ancak devletin yüksek çıkarlarını korumakla görevli kişiler bilir.

Bir Kadının Ruhuna Ağıt'taki Suzan, bir doktorun kızıdır, nişanlıdır. Aydın bir kızdır. Bir gece evlerine baskın yapan askerlerce alınıp gözleri bağlanarak bir semt-i meçhule götürülür ve aylarca süren bir sorgulamaya tabi tutulur, yönetime baş kaldıran gerillalarla bir bağlantısı olup olmadığı saptanmaya çalışılır.

> Arjantinli gazeteci ve insan hakları savunucusu Omar Rivabella'nın yazdığı kitap tüyler ürpertici bir vahşeti belgeliyor

Bir Kadının Ruhuna Ağıt, kilisede vaaz veren papaza sağır bir kadının bir kutuyu uzatmasıyla başlar. O kutuda, hapisten gizlice kaçırılan yazılar vardır. Çeşitli kâğıtlara yazılan bu yazıları papaz bir araya getirerek okunacak bir metin oluşturur. Kitap iki kanaldan akmaktadır. Bir kanal, Suzan'ın günlüğünü besleyen olayların sergilenmesiyle, öteki masal da günlüğü okuyan papazın iç dünyasında başlayan değişiklikle ilgilidir. Ayrıca dışardaki yaşam, hapishaneye sanık yetiştiren bir ortamlar ve koşullar cehennemidir. Papaz, insanın iyiliğini isteyen Hıristiyanlıkla insanı iktidardakilerin çıkarları adına kahredenlerin, kahretme planları yapanların işlevlerini kurcalar, kilisenin aykırı tutumları benimsememesini, onaylamamasını ister ve bunun savaşımını verir.

Suzan işkenceleri şöyle anlatır. (...teli karnımdan aşağıya doğru yavaş yavaş kaydırdı, birkaç kere vajinamın çevresinde dolandırdı ve klitorisime değdirdi. Sonra aniden anüsüme soktu. Acıdan neredeyse çıldıracaktım. / Güleç yüzlü kadın bugün öğleden sonra öldü. Teğmenin bir balta ile onun ellerini parçalayışını pencereden izledim. / Her zamanki gibi açık saçık sözlerle beni okşadıktan sonra göğsümün üzerine boşalan o sapık gardiyan idi. / Beni karyolaya zincirledikten sonra bayılana kadar dövdüler. / Kırbaçlı adam mahkûmu kırbaçlarken diğeri de onu zalimce tekmeliyordu. Daha bir sürü örnek sıralanabilir.

Bir Kadının Ruhuna Ağıt kitabını yayımlayanlar önemli bir görev yapmışlardır. Yalnız, bu tip yapıtları Türkçeyi çok iyi bilenlerin çevirmeleri gerekir, çünkü anlatımı yalındır, dolaysızdır, böyle bir anlatım da ancak yanlışsız bir dille aktarılırsa etkili olur, amaçlanan hedefe ulaşır. Ama, **Bir Kadının Ruhuna Ağıt** sayısız dil ve imla yanlışlarıyla doludur. Yapıtı bu haliyle okura sunmak da bir bakıma işkencedir. Dili savsaklanmasına karşın baştan sanlık dışı sahnelerle dolu bı sadece toplum ğil, bütün rim.

ROMAN

Sen olsaydın...

Sen olsaydın yapmazdın, biliyorum. / Kürşat Başar

Afa Yayınları / 126 s.

16.000 TL.

Kürşat Başar, **Kış İkindisinin Evinde** ve **Konuştuğumuz Gibi Uzaklara** adlı kitaplarının ardından üçüncü yapıtını yayımladı. Başar'ın daha özlü bir anlatımı denediği yeni romanı, ikili ilişkilerde yaşanan ince duyarlıkları; sevgiyi, özlemi ve yaşamın inciticiliğini duyusatıyor okura. Başar'ın kitabını önümüzdeki günlerde tanıtmaya çalışacağız.

Terörist

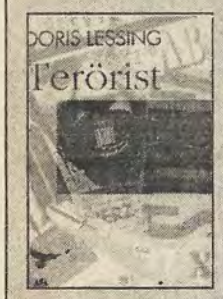

Terörist / Doris Lessing

Çeviren: Zeynep Sirer

Afa Yayınları / 446 s.

50.000 TL.

Afrika Öyküleri, Beşinci Çocuk, Evlenmeyen Adamın Hikâyesi, Sevme Alışkanlığı gibi kitapları daha önce yayımlanan Lessing "**Terörist**"te, düzeni değiştirmek isteyen bir grup insanın öyküsünü anlatıyor

Fukuyama, insanlık tarihinin ideolojik evriminin sonuna gelindiğini öne sürüyor.

Tarihin sonu ve son insan

The End of History and the Last Man / Francis Fukuyama / The Free Press / 418 s.

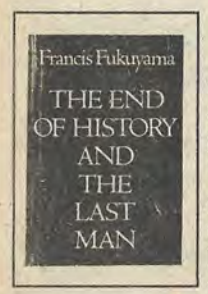

MENSUR AKGÜN

Francis Fukuyama'nın **National Interest** (Ulusal Çıkar) dergisinin 1989 yazında yayımlanan ünlü "Tarihin Sonu" makalesinin üstünden iki yıl geçmeden yine aynı konuyu, ama bu kez derinlemesine, inceleyen kitabı The Free Press tarafından bu yıl içinde yayımlandı. Makale yayımlandığında yazarın da daha sonra itiraf ettiği gibi, beklenenin çok üstünde bir ilgi gördü. Başta Allan Bloom, Pierre Hassener, Gertrude Himmelfarb ve hatta Samuel Huntington olmak üzere siyaset teorisinin ağır topları Fukuyama'nın ortaya attığı, aslında pek de yabancısı olmadığımız, iddiaları tartıştılar. (bkz. **National Interest**, Summer 1989 ve Fall 1989). Tartışma kısa sürede Amerika kıtasından Avrupa'ya hatta Asya'ya sıçradı. Bildiğim kadarıyla Türkiye'de de yankısını **İktisat ve İş Dünyası Bülteni**'nde (Mayıs/Haziran 1992) Mustafa Özel'in yazısında buldu.

Fukuyama makalesiyle olduğu gibi kitabıyla da yankılar uyandırmaya devam edeceğe benziyor. Daha şimdiden Batı basınında kendisiyle yapılmış röportajlara ya da kişiliği hakkında yazılmış yazılara rastlamak mümkün (örn. bkz. **International Herald Tribune**, 19 March 1992). Türkiye'de de yukarıda sözünü ettiğim eleştirinin yanısıra **Aktüel** dergisi (2 nisan 1992) Fukuyama hakkında bir yazı yayımladı. Umarız Türk okuru yakın bir gelecekte Fukuyama'nın çalışmalarını kendi dilinde okuma olanağına kavuşur ve ortaya attığı iddia ile Fukuyama'yı bu çalışmaya yönelten temel kaygının Türkiye açısından ne denli geçerli ya da gerçekçi olduğu daha geniş bir toplumsal kesim tarafından tartışılabilinir.

Fukuyama'nın gerek makalesindeki gerekse kitabındaki temel iddiası komünizmin bir düşünce biçimi olarak çöküşüyle liberal demokrasinin nihai zaferini kazandığı. Doğu Avrupa'da ve Sovyetler Birliği'nde olanlar sadece Soğuk Savaş'ın sonunu ya da İkinci Dünya Savaşı sonrası siyasi tarihinde herhangi bir evreyi değil, tarihin sonunu temsil etmektedir. Çünkü günümüzdeki gelişmeler bize insanlık tarihinin ideolojik evriminin sonuna gelindiğini ve Batı liberal demokrasisinin evrenselleşerek insanlık tarihinin son yönetim şekli halini aldığını göstermektedir. Bu hiçbir zaman için uluslararasındaki ilişkilerin, başka bir deyişle savaşın sonunun geldiği anlamına gelmemekte, çünkü liberalizm zaferini şimdilik sadece bilinç veya fikir alanında kazanmış bulunmaktadır. Ancak, Fukuyama'ya göre liberalizm ideali gelecekte maddi dünyayı da etkisi altına alacaktır.

Fukuyama, komünizmin bir düşünce biçimi olarak çöküşüyle liberal demokrasinin nihai zaferini kazandığını iddia ediyor. Fukuyama'ya göre liberal demokrasinin temel zayıflığı toplumun giderek bayağılaşmasında yatıyor. Çünkü demokrasinin eşitleştirici eğilimi ihtirasları söndürmektedir.

Aslında bu tür iddialar Fukuyama'nın da belirttiği gibi birçok kez ortaya atılmıştır. Hegel liberal devlet ile Marx ise komünizm ile tarihin sonunun geldiğini müjdelemiş ancak zaman, her ikisine de inananları hayal kırıklığına uğratmıştır. Belki de tekrar bir hayal kırıklığına uğrama endişesi Fukuyama'ya yöneltilen eleştirilen arkasındaki temel sebeptir. Belki de bu yüzden eleştiriler, Fukuyama'nın bilinçli olarak benimsediği yorumsama yöntemiyle gözardı ettiği "gerçeklerin" gelecek üstüne etkisini vurgulamaktadır.

> Amerikan Dışişleri Bakanlığı Siyasi Planlama Dairesi'nde başkan yardımcılığında bulunan Francis Fukuyama öne sürdüğü tezlerle siyaset teorisinin ağır toplarınca yaylım ateşine tutuluyor.

Fukuyama kendisine yöneltilen eleştirilere bir cevap olmadığını söylediği kitabında, liberalizmin evrenselleşeceği iddiasını ispatlamayı amaçlamaktadır. Yazara göre insanlık iki temel sebepten dolayı liberal demokrasiyi giderek artan bir şekilde benimsemektedir. Öncelikle doğa bilimlerindeki ilerleme tüm toplumlar üstünde aynı etkiyi yapmaktadır. Çünkü devletler ancak teknolojik ilerleme ile ayakta kalabilirler ve uluslararası sistemdeki savaş ihtimalinin yüksekliği gözönüne alındığında bağımsızlığını korumak isteyen hiçbir devlet teknolojik gelişmeye arkasını dönemez. Böylece devletler kaçınılmaz olarak modern bilimin getirdiği teknoloji üretim tarzıyla tanışırlar. Teknoloji sınırsız arzularında tatmin edilebilmesini de olanaklı kılar. İşte bu süreç tüm toplumların giderek homojen hale gelmesini garantiler. Bu benzeşme geleneksel biçimlerin terk edilerek insanların ulus devlet etrafında toplanmasına yol açmakta ve ulus devletler de evrensel pazar mekanizmasıyla giderek birbirlerine benzemektedir.

Ancak tarihin bu iktisatçı yorumu ülkelerin liberalleşmesini açıklasa bile demokratikleşmesini açıklayamaz. Fukuyama kitabının üçüncü bölümünden başlayarak tarihi gelişmenin bu boyutunu metaryalist olmayan bir şekilde, yani Hegel'den, daha doğrusu Hegel-Kojévé sentezinden, ödünç aldığı bir kavramla açıklamaya çalışır. Buradan başlayarak kitabın anlaşılması değilse de benimsenmesi güçleşir. Fukuyama

Galbraith, Chomsky, Fukuyama ve

Yeni Dünya Düzeni

Yeni Dünya Düzeni / Galbraith, Chomsky, A. Münif, Fukuyama
Çeviren: kadir Çağlayan / Ağaç Yayıncılık / 96 s.

Ağaç Yayıncılık'ın "Alternatif Üniversite" kitapları arasında yayımlanan "Yeni dünya Düzeni", 7 makaleden oluşuyor. Körfez Savaşı'nın ortalarında **The Guardian** gazetesinde hazırlanan yazıları [illegible] doğru

makaleleri yer alan kişiler sırasıyla şunlar: İngiltere'de Savunma ve Maliye bakanlıklarında bulunmuş olan **Denis Healey**; Amerika'da çağdaş diller ve dilbilim profesörlüğü görevinde bulunan Amerikan radikal muhalefetinin sesi **Noam Chomsky**; Harvard üniversitesinde görevli ünlü iktisat profesörü **J. Kenneth Galbraith**; Suudi yurttaşlığından çıkarılan ve halen Suriye'de yaşayan **Abdurrahman Münif**; Eski Sovyet dışişleri bakanı **Eduard Shevardnadze**; **Francis Fukuyama** ve Alman Die Zeit gazetesi baş editörü **Theo Sommer**. Fukuyama bu kitapta yer alan makalesinde Yeni Dünya Düzeni'nin uluslararası hukuk gibi soyut ilkeler değil, liberal demokrasi ve pazar ekonomisinin genel ilkeleri üzerinde inşa edileceğini söylüyor.

liberal geleneğin temelini oluşturan Hobbes-Lock anlayışının terk edilmesi gereğini gündeme getirir. Sebep öncelikle Hegel'in liberalizmi "daha soylu bir biçimde", yani insanların bencil çıkarlarının çatışmasının öne çıkmadığı biçimiyle, açıklayabilmesinden kaynaklanmaktadır. Çünkü burjuvazinin bencilliği hem Marksist sol hem de tutucu sağ tarafından eleştirilmiştir. Hegel'e dönüşün diğer nedeni de, ekonomik sebeplerle açıklamakta çaresiz kaldığımız toplumsal olayları açıklamakta siyaset felsefesinin tarihi kadar eski olan bir kavramı Hegel'de bulabilmemizdir. Bu da "thymos"ya da günlük kullanımıyla gururdur.

Hegel'e göre insanların tanınmaya ihtiyacı vardır. Yaşam standartları yükseldikçe, toplumlar daha kozmopolitan ve daha eğitimli hale geldikce insanlar daha fazla gelir değil, elde ettikleri statülerin daha fazla tanınmasını isterler. Fukuyama'ya göre bu gerçek, yani insanların gururları, olmasaydı insanlar Franko'nun İspanyası'nda ya da Güney Kore'de yaşamaktan mutlu olurlardı. İnsanların bu tanınma isteği tarihin motorunu oluşturmaktadır. İnsanlar gururları yüzünden kendilerini çocuklar gibi kontrol altında tutan komünizm ya da faşizmi değil demokrasiyi tercih ederler. Çünkü demokratik yönetimler vatandaşlarını yetişkin, kendi kararlarını kendileri verebilecek insanlar olarak kabul eder.

Zaten liberal demokrasinin iki büyük rakibi faşizm ve komünizmin çöküşünden sonra liberal demokrasinin giderek daha fazla yayılmasının önünde başka bir engel kalmamıştır. Radikal dini akımların, temsil ettikleri dar çıkarlar yüzünden evrenselleşmeleri dolayısıyla da liberal demokrasiye alternatif olmaları imkansızdır. Fukuyama'ya göre, liberal demokrasinin temel zayıflığı toplumun giderek bayağılaşmasında yatmaktadır. Çünkü demokrasinin eşitleştirici eğilimleri ihtirasları söndürmektedir. Kendini sadece eşit haklar ve maddi rahatlıkla tatmin eden insan Nietzsche'nin son insanına dönüşür. Edmund Fawcett'in Millennium'da (Spring 1992) belirttiği gibi Fukuyama'nın kaygısı, demokratik toplumların büyük toplumsal projelerin yokluğunda sıkıntıya ve çöküntüye uyrayabileceği varsayımına dayanmaktadır. Neyse ki Fukuyama bu kaygısını hafifletmek için yeni toplumsal projeler üretmek zahmetine katlanmamaktadır. Kendisi gibi etkili birinin üreteceği toplumsal projelerden bizim gibi dünyanın hem biraz daha güneyinde hem de temel eğiliminin biraz daha dışındaki toplumların zarar görebileceğini insan düşünmeden edemiyor.

Şiir, roman, tiyatro, eleştiri üstüne yazılar ve soruşturmalar

Edebiyat Bahçesinde

Edebiyat Bahçesinde / Çeviren: Asım Bezirci / Damar Yayınları
144 s.

"Edebiyat Bahçesinde", değişik görüşleri savunan yabancı şair ve yazarların ürünlerinden oluşan eğlenceli; eğlenceli olduğu kadar bilgilendirici bir yapıt. Kitapta Claude Roy, Louis Aragon, Claude Simon, Elsa Triolet, Voltaire, Lukacs, Plehanov gibi tanınmış isimlerin ürünleri yer alıyor.

Asım Bezirci'nin dilimize çevirdiği "Edebiyat Bahçesinde" den hoşunuza gideceğini umarak bazı satırları sunuyoruz:

Şiir üstüne

Alfred de Vigny:
Şiir billurlaşmış coşkudur.
Baudelaire:
Şiir tanımlanamaz, ancak sevilir.
Aragon:
Mademki şiir bir kasırgadır, öyleyse ondaki her imge bir tufan yaratmalıdır.
Montaigne:
Şiir insanın usunu doyurmaz, allak bullak eder.

İyi roman nasıl olmalı?

(Fransa'daki edebiyat ödülleri için Art dergisi'nin yaptığı soruşturmadan)
Alexandre Arnoux:
"İyi roman nasıl olmalı" diyorsunuz. Söylemeye çalışayım: Roman; görülen ya da tasarlanan, yani gerçek ya da düşsel kişileri sahneye koyan, dile getiren bir hikâyedir. Elbette bu hikâyede yazarın kişisel görüş ve yorumlayışının önemli yeri vardır. Çünkü hem gerçeğe uygun, hem de sürükleyici bir entrika içinda kahramanları bir araya getiren ve ister doğruluğu, isterse tuhaflığı dolayısıyla olsun, onları ilgi çekici bir çevre, dekor ve hava içinde yaşatan, hareket ettiren yazardır.

Roman çağını yansıtmalı mı?

Jules Romains:
Elli yıldır, gerek edebi eserlerimde, gerekse deneme ve yazılarımda şunu belirtmekten geri durmadım: Yazar, sözcüğün en yüksek anlamıyla, çağının sahici bir tanığı olmak zorundadır. Ama edebiyatın öbür işlemlerine zarar vermemek koşuluyla!

Eleştiride ölçüt ne olmalı?

H. Pierre Roche:
Eleştiri ileriye doğru bir sıçramadır. Amacı da daha önce sıçrayan sanatçıya ulaştırmaktır eleştirmeni. İki sıçramayı bağlamaktır birbirine. Sıçramak için kopmak gerekir şimdiki zamandan.

ATATÜRKÇÜ GENÇLİĞİN ORTAK SESİ

devinim
İKİ AYLIK DERGİ

4. SAYI ÇIKTI

İlhan Arsel
Necla Arat
Bedri Baykam
Semih Balcıoğlu
Tınaz Titiz
Tuğrul Çakar
Turan Özbay
Gülşen Özbey
Hicabi Demirci
Alper Fidaner
Sedat Sezgen
Kamil Bozoğlu
Pembe Behçetoğulları
Sibel Yağcı

Resmi ideoloji Atatürkçülük mü?
Cumhuriyet gazetesinde neler oldu?
Tolga Çandar'la müzikten politikaya.

Merkezi kitabevlerinden alınabilir
İsteme adresi: P.K. 367 06423 Kızılay Ankara

cem yayınevi

Veysel Dikmen
SICAK TANRIDAN SOĞUK EKMEK

20.000

«Yeryüzünde ödenmesi mümkün olmayan tek borç yaşamımızdan çalınıp alınanlardır... Yaşamda hiçbir şey kendimize ait değildir sanki. Yaşanılmamış ya da yarım bırakılmış o kadar çok şey var ki geride... İnsanların ölümünden çıkar sağlayanlarla paranın elini kolunu sallayarak dolaştığı günümüz dünyasında insanoğlu, gerçekten mutlu olmayı düşlüyorsa ya Tanrısını, ya da yazgısını değiştirmek zorundadır...»
Kitabım;
«Sevgi için insanlığa
Yaşam için Tanrıya
Yöneltilmiş bir MANİFESTO'dur.»

CEM YAYINEVİ Nuruosmaniye Cad. Kardeşler Han 3/3 Cağaloğlu/İST.
Ödemeli gönderemiyoruz. Lütfen ederi kadar posta pulu gönderiniz.

İlker Mumcuoğlu "Kitap Ödüllü Bulmaca"yı nasıl yapıyor?

Çifte çetrefil bir iş

Okurlarımız uzun bir süreden beri, Kitap Ödüllü Bulmaca'mızı hazırlayan İlker Mumcuoğlu'yla tanışmak, bulmacayı nasıl hazırladığını öğrenmek istiyorlardı. Kendisiyle kısa bir söyleşi yaptık sunuyoruz.

DENİZ EKİN

Kitap ekimiz yayımlanmaya başladığından bu yana "Kitap Ödüllü Bulmaca"mızı İlker Mumcuoğlu yapıyor. Yani bugüne kadar tam 129 bulmaca hazırladı sizlere Mumcuoğlu. Okurlarımız zaman zaman bize yazıyorlar ve soruyorlardı: "İlker Mumcuoğlu bulmacayı nasıl hazırlıyor" diye. Biz de okumakta olduğunuz bu sayının bulmacasını getirdiğinde sorunuzu ona ilettik, işte yanıtları:

- Sayın Mumcuoğlu, ne zamandır bulmaca yapıyorsunuz?

- 1987'de başladım, profesyonel olarak bulmaca yapmaya. O zamana kadar çok sıkı bir bulmacaseverdim. 1987 başlarında Nevzat Erkmen'le birlikte "Bil-Bul" adlı bulmaca dergisini üretmeye başladık. Çok zevkli günlerdi o günler. Nevzat Erkmen'le birlikte yarattığımız "Bil-Bul Dergisi", bulmaca alanında Türkiye'de yaratılmış en iyi dergidir bence. Erkmen-Mumcuoğlu kollektif çalışmasını Nevcat Erkmen'in bulmaca alanından ayrılmasından sonra tek başıma sürdürüyorum.

- Bulmaca nedir sizce?

- Ben yaptığım işi bulmaca olarak değil de oyun üretimi olarak adlandırıyorum. Oyunu insanın temel dürtüsü olarak görüyorum. Hayat da bir oyun değil mi? Ben de insanları gereksiz ciddiyetlerden uzaklaştırabiliyorsam, oyun oynatabiliyorsam, kendimi çok mutlu bir insan addederim. Bunun için çalışıyorum.

- Klasik kare bulmacadan yana değilsiniz sanki, daha değişik bulmaca biçimlerini deniyorsunuz...

- Evet, bu doğru. Okuyucularımı biçimsel ve içeriksel yinelemelerden, tembelliklerden uzak tutmak isterim. Değişik oyunlar, bulmacalar tasarlamak en büyük hobim; ama bulmaca dergileri çıkartan klasik yayımcılar bana bu olanağı uzun süredir vermiyorlar; kendileri bilirler!

Klasik kare bulmacalar, çengel bulmacalar da yapıyorum; çünkü yayımcılar bunları yeğliyor. Ben de profesyonel zorunluluk olarak bunları yapıyorum. O biçimleri de klasik formların dışına taşırmak için uğraş veriyorum.

- Bizim "Kitap Ödüllü Bulmaca"mıza siz "Çifte Çetrefil" diyorsunuz. Çifte Çetrefil bulmacamızı nasıl yapıyorsunuz?

-- İlk önce güzel bir metin buluyorum; tabii ki, metinle birlikte akrostiş olarak çıkacak sözcükleri belirlemeniz gerekiyor. Örneğin 73. sayımızda çıkan metin şuydu: **"Çünkü çok okuyordu. Çünkü çok biliyordu. Bu yüzden, önce aklından rahatsızlandı, sonra öldü. -Oğuz Atay."** Akrostiş olarak da **"Tehlikeli Oyunlar"** çıkıyordu. Bulduğumuz metni büyükçe kareli bir kağıda yazıp, numaralarız. Sonra bu kareleri kesip, harf sırasına göre masamıza sıralarız. Bu harflerin içinden, örneğin **"Tehlikeli Oyunlar"**ı oluşturan harfleri önümüze dikey biçimde dizip üzerine şefaf seloteyple bantlarız. Ve sonra gelsin sözcük oluşturmalar..... bitişe kadar yapıp bozmalar. Tüm harfler tüketildiğinde, bulmacamız daktiloya hazır hale gelmiştir.

- Okuyucularımıza vermek istediğiniz bir mesaj var mı?

- Sevgili okurlarım! Hepinizi çok seviyorum. Çifte Çetrefil bulmacamızda, bir süredir işlerimin yoğunluğundan ve bunaltıcı sıcaklardan ötürü bir rutinleşme baş gösterdi. Bundan sonra bu rutinliği göremeyecek ve alabildiğince güzel bulmacalarla karşılaşacaksınız. Size layık olabilmek için canla başla çalışacağım.

Yeni çetrefilli oyunlarda görüşmek üzere!

"İçimizdeki Kavga", bencil ve barbarca eğilimleri inceleyen bir kitap

Varlığı güvenceye almak ve haz duymak

İçimizdeki Kavga / Joan Riviere - Yılmaz Öner / Belge Yayınları

80 s.

Psikoanalizci Joan Riviere kitabında ele aldığı konuları, "uygar toplumlarda yaşayan ve ruhsal yapısı tamamen normal kadın ve erkeklerin duygusal yaşamında ortaya çıkan" bazı yönlerden oluşturmuş. Joan Riviere, kitabına girişte, insanın yaşamının özünde ikili bir hedefe yönel diğini belirtiyor. Yazar bunları, **varlığını güvenceye almak** ve ve **varlığından haz duymak** biçiminde açıklıyor. **"İçimizdeki Kavga"**da yer alan "Değer Kaybı ve Hor Görme" başlıklı bölümden bazı alıntılar sunmak istiyoruz. Çünkü yaşadığımız toplumda sıkça rastladığımız bir davranış biçimi bu.

"Sevilen veya iyi olarak kabullenilen bir şeyin gözden düşmesi (değerinden kaybetmesi) ve bunların değerine olan inancın kaybı, hepimizin "istemem yan cebime" deyiminden anladığı şeylerdir. Burada söz konusu edilen reaksiyon, hayal kırıklığına, kendi üzerimizdeki kontrolü kaybetmeden katlanmamızı sağlayan yararlı bir mekanizma sayılır. (...) Ama aslında hayran kalınıp arzulanan bir şeyi hor görüp ona yüz çevirme (çevirir görünme) yöntemi, genelde iyi niyetliliğe destek veren bir tutum değildir. (...) Arzulanan bir nesneyi reddetmek ya da aşağılayarak ona yüz çevirmek, sahiplenme hırsını yatıştırmak söz konusu olmadığı sürece tehlikeli bir ruhsal reaksiyon halini alabilir, özellikle işin içinde intikam alma ve misilleme eğilimi varsa... (...) Hor görme ve reddetme reaksiyonları hayatta çok değişik biçimlerde ortaya çıkan sadakatsizlik, ihanet, inanç dönekliği, sözünde durmazlık ve güvenilmezlik gibi belirtilerin asıl kaynağı ve en güçlü motifi olabilir. Bu belirtiler özellikle söz konusu reaksiyon mekanizmasının pek sivrileştiği insanlarda görülür, örneğin Don Juan'lar veya fahişelerden (cinsel alanda) tutun, durmadan iş veya meslek değiştiren hercai ruhlu (yaşamı koruma sürdürme bakımından) sebatsız kişilerde olduğu gibi... Bu tür insanlar hep arayış içindedir ve arzuları gerek tür, gerekse kapsam bakımından uygun ve gerçekleştirilebilir cinsten olmadığı için hep hayal kırıklığı yaşarlar...

ÇAĞDAŞ ÖĞRETİLER

Bedensel ve ruhsal sağlık

İçinizdeki 'İnce'siz

Louis Proto / Çeviren: Nevzat Erkmen / Söz Yayın / 154 s.

"İçinizdeki 'İnce'siz", uygulamalı bir klavuz kitap. Gerek ruhsal, gerekse bedensel sağlığınız için, özün geliştirilmesi konusundaki başlıca çağdaş öğretilerin önemli yanlarını bir araya getiren kitap şu bölümlerden oluşuyor: 1- Olumlu Düşünme. 2- Olumsuz Duygulardan Arınma. 3- Özün- Beslenmesi Sanatı. 4- Bedensel Bilinçlilik. 5- Kendi Kendine Mesaj. 6- Meditasyon.

Yazar Louis Proto, "Şayet elinizden gelebiliyorsa bu yaşamı kendinize haram etmemeniz" için hazırladığı kitabında kimseyi incitmeksizin gerilimden kurtulma yöntemlerini de anlatıyor.

KİTAP ÖDÜLLÜ BULMACA

İLKER MUMCUOĞLU

■	1 H Y	2 E Ü	3 I R	4 D E	5 J K	6 A T	7 M E	8 N N	■	9 C	10 M
11 N N	12 M	■	13 D E	14 M	15 L	16 A T	■	17 D A	18 K E	19 B	20 M
21 E L	22 G İ	23 E M	■	24 B	25 G E	26 K N	■	27 H	28 J	29 D G	30 M
31 J	32 K R	■	33 C B	34 E Ü	35 D Y	36 N Ü	37 E K	■	38 M	39 K İ	40 H
41 A İ	42 M	43 K E	■	44 E Ü	45 E S	46 I T	47 N Ü	48 B N	49 K E	■	50 G V
51 D A	52 K R	53 F O	54 C L	55 L A	56 K N	■	57 N H	58 B E	59 J R	■	60 G S
61 H E	62 K Y	63 H İ	64 G N	■	65 C	66 J	67 N Z	68 D I	69 K Y	70 A O	71 M
72 J	73 D M	■	74 J	75 C	76 B	■	77 F A	78 K İ	79 K Y	80 B E	■

ADI, SOYADI: .....

ADRESİ : .....

.....

Önce aşağıda tanımları verilen sözcükleri bulmaya çalışın ve her bir harfi bir yatay çizgi üzerine gelecek biçimde yazın. Sonra çizgilerin altlarındaki sayılara göre bu harfleri bulmacadaki aynı sayılı karelere aktarın. (Kara kareler iki sözcük arasını gösterir. Bir satırın sonunda kara kare yoksa, bu sözcüğün alttaki satırın başına sarktığını gösterir.) İşte o zaman, bulmacadaki sözcüklerden yararlanarak tanımların karşılarındaki sözcükleri bulabilirsiniz. (Bulmacadaki karelerin sağ üst köşelerindeki harfler, tanımlar dizinindeki harf sırasını göstermektedir.) Bulmaca tamamlanınca, sorulan tanımların karşılığı olan sözcüklerin ilk harfleri yukarıdan aşağıya doğru Mayakovski'nin "Pantolonlu Bulut" adlı şiirinin özgün adını oluşturacak; bulmaca karelerinde ise, Mayakovski'nin dizeleri ortaya çıkacaktır.

Tanımlar ve sözcükleriniz:

A. Kulak iltihabı.

O T İ T

70 16 41 6

B. "Cahit ..." ("Bizim Köy", "Deli Dere" ve "Köy-Şehir Münasebetleri" adlı kitapları da üreten yazar).

E E N

24 58 19 80 48 76

C. 1960'ta, karbonun radyoaktif izotopuyla tarihlendirme olanağı yaratan çalışmaları, Nobel Kimya Ödülü'ne değer görülen, ABD'li kimyacı.

L B

54 75 33 9 65

D. 1965'de ABC dergisi yazı işleri müdürlüğü, E Yayınları yöneticiliği (1968-1975), Hür Yayınlar Genel Müdürlüğü (1976-1982) yapan, 1982-1986 arası Cumhuriyet Gazetesi kültür-sanat-yaşam sayfası yönetmeni olan, birçok yapıtı dilimize çeviren gazeteci, yayımcı ve çevirmen.

AYDIN EMEÇ

51 35 17 68 11 13 73 4 29

E. Küme bulut.

KÜMÜLÜS

37 44 23 2 21 34 45

F. "Yaz bahar ayında bir ... verdiler / Yandım gittim ala karlı dağ iken" - Karacaoğlan.

O D

53 77

G. "... Bahçesi" (Anton Çehov'un bir oyunu).

V İ Ş N E

50 22 60 64 25

H. Divan'ından başka, "Husrev ü Şirin" ve "Har-nâme" adlı iki de mesnevisi olan, XIV.-XV. yy'da yaşamış divan şairi.

E Y İ

40 61 1 27 63

I. Türkiye'yi simgeleyen harfler.

T R

46 3

J. II. Abdülhamid zamanında Japonya dönüşü (19 Eylül 1890) batan Ertuğrul gemisinde seyir ve sefer defterini tutmak işini üzerine alan, fakat hastalanarak karaya çıkan ve Singapur'da bir hastanede ölen, otuz dört gazelini de içine alan "Leamet"adlı bir yapıtı olan, B. Necatigil'in "Ertuğrul Faciası" adlı oyununa konu olan XIX. yy. yazarı.

K R

66 5 28 59 72 74 31

K. Muhsin Ertuğrul'un da eşi olan ünlü tiyatro sanatçısı.

NEYYİRE NEYİR

26 49 79 69 39 52 43 56 18 62 78 32

L. Eski Filistin'de, Kudüs'ün kuzeyinde eski bir kent.

A

55 15

M. Celal Sılay'ın düzyazı denemelerini topladığı bir kitabı.

E

38 7 14 12 30 20 71 10 42

N. "Konakladı mı ... bulur yolcu." - Ahmet Oktay

HÜZÜN

57 36 67 47 8

Bulmacamızın doğru yanıtlarını gönderen okurlarımız arasından kurayla tespit edeceğimiz 25 kişiye Adnan Özyalçıner'in "Kırmızı Çini Kase" adlı kitabını armağan edeceğiz.

127. sayının çözümü:

A. Cengiz Bektaş, B. Eirene, C. Mesnevi, D. Asit, E. Ligeti, F. Sören Kierkegaard, G. Üç Kağıtçı, H. Robin, I. Emiri, J. Yalnızlar, K. Ateşi

Şiir:

"sigara içenlere ateş etmeyiniz
evli bir kadınla rakı içerken
rozet gibi göğsüne takmış cesaretini"

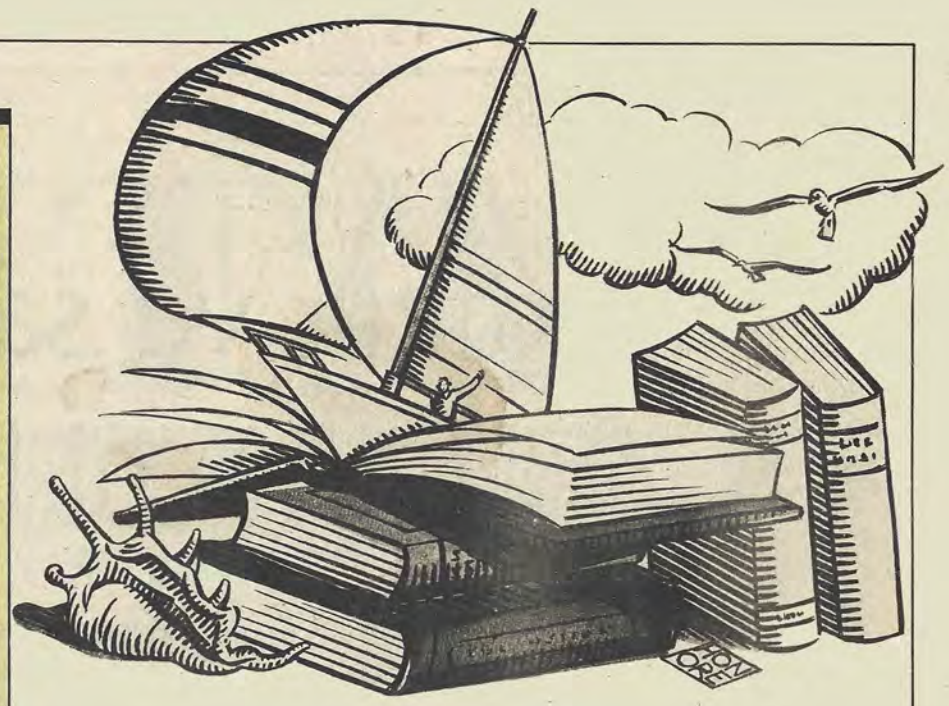

anne bak kral çıplak!

KURALSIZLIĞIN KURALLARI

MELİH PEKDEMİR

Sen kimsin? Sosyalist misin? Peki neden sosyalistsin? Sen hiç saçmalamaz mısın? Sen hiç hüzünlenmez misin? Yaz mevsiminde "isyanı" yaşayabilir misin? Sonbaharda "geçmişinle hesaplaşmanı", kış mevsiminde "yenilgini" yaşayabildiğin gibi... Peki, "beşinci bir mevsim"in de olsun istemez misin? Dört mevsimin ilkbahar olabildiği; gündelik hayattaki depolitizasyonun kırıldığı; iç dünyandaki demoralizasyonun aşıldığı yeni bir mevsim.

Sosyalizm? Hemen şimdi!
Devrim? Hemen şimdi!
Örgüt? Hemen şimdi!
Ya yaşamak? Hemen şimdi!

(Kuralsızlığın kurallarını koyabilir misin? Konulan kurallara riayet etmemek üzere. Peki, sen, "anne bak kral çıplak" diyen masaldaki çocuğun, kendiliğinden asi ve devrimci olduğunu biliyor muydun? Masaldaki çocukla tartışmanın, dertleşmenin senin için bir anlamı var mı?.....)

İsteme Adresi : Başak Yayınları Sağlık Sok. 63 /1 Yenişehir - Ankara **Tel :** 431 76 95
Ankara Dağıtım : Arkadaş, Dost, İmge - **İstanbul Dağıtım :** Papirüs, Say
İzmir Dağıtım : Altay

127. sayıdan kitap kazananlar

Ankara'dan: Hulki Şengöz, Salime Ağırbaş, Metin Haktanır. *Balıkesir'den:* Lale Tınqır, Şebnem Tüles. *Bursa'dan*: Rıza Boğaziçi. *Denizli'den*: Orhan Murat Kara, Yaşar Eğriboz. *Erzurum'dan*: Nimet Orhun, Selim Cavlı. *İstanbul'dan*: Ilgın Yermez. Cavit Özkan, Sabit Kalaba, Ülfet Sireboy, Dilek Karaahmetoğlu. *İzmir'den:* Galip Şenbağlı, Vahit Kara, Gülsen Ödemişli. *Kahramanmaraş'tan*: Abdullah Yağız. *Kayseri'den:* Zakir Tunalı. *Konya'dan*: Fatma Kayrak. *Manisa'dan*: Sadık Özcan, *Mersin'den*: Munis Tutam, *Muğla'dan*: İpek Çerçi. Sivas'tan: Ercan Turhallı

Kültür ve sanata hizmette yeni bir adım.

Kurulduğu günden bu yana, kültür ve sanat dünyamızın hizmetinde olmaktan mutluluk duyan Yapı Kredi, şimdi de İstanbul'un yüreği Beyoğlu'nda, Yapı Kredi Kültür Merkezi'ni hizmete açtı.

Yapı Kredi Kültür Merkezi, Yapı Kredi'nin zengin sikke, işleme, yazma, tombak koleksiyonlarının dönüşümlü olarak sergileneceği *Yapı Kredi Vedat Nedim Tör Müzesi*, belli başlı Doğu ve Batı dillerinden 2.000 yazma ve 85.000 kitabın toplandığı *Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi* ile yıllardır, klasik ve modern resmin önde gelen temsilcilerinin sergilerine yer veren *Yapı Kredi Kâzım Taşkent Sanat Galerisi* ve *Yapı Kredi Beyoğlu Sanat Galerisi*'nden oluşuyor.

Yapı Kredi Kültür Merkezi, kültür ve sanat dünyasına Yapı Kredi'den bir armağandır.

YAPI KREDİ
"hizmette sınır yoktur"